

Luceafărul

Episcopul Dr. Miron E. Cristea.

Anul IX.

Sibiu, 16 Maiu 1910.

Nr. 10.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupăș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicăneanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.

6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.

6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Ca sfârșitul anului școlastic Cărți de premii Cataloage gratis și franco.

Pentru școlile populare.

- Acaftistul** preasfintei Născătoare de Dumnezeu și alte Acaftiste și rugăciuni. leg. 1.20, leg. frumos 1.75, în imit. de os alb 2.75 etc. până 8.50 (vezi catalog).
- Alina G., **Buna cuviință**. —.90.
- Balade populare**, adunate de P. Crina Damaschin. —.60.
- Bella**, istorioară circasiană, trad. de Nicu Ioan Ștefănescu. —.30.
- Brots, E., **Ținerea vitelor**. —.24.
— **Trifoiul**. —.24.
- Cele zece pisicuțe**, basm cu chipuri în colorii. 1.—.
- Cele șase lebede**, poveste cu ilustrațiuni colorate. 1.—.
- Colindele Crăciunului și ale Paștilor**. Ca adaus colăcăritul și vornicitul. —.36.
- Culegere de istorioare morale**. —.40.
- Cunțan, M., **Fecioara dela Orleans**, dramă, trad. din nemțește după Fr. Schiller. Broș. —.90, eleg. cart. 1.30.
- Două drame familiare**. Lectură pentru tinerimea de sexul femeiesc. —.40.
- Drăgan, M., **Cine sapă groapa altuia, însuș cade în ea**. Piesă teatrală în 3 acte pentru ajunul Crăciunului. —.32.
— **Prietenul adevărat, e piatră de diamant**. Piesă teatrală în 4 acte. —.32.
— **Și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri**. Piesă teatrală în 3 acte. —.32.
- Genoveva** sau învingerea nevinovăției. O istorie cu 6 chipuri. —.60.
- Ghica, D., **O expedițiune română în Africa**, ilustr. și leg. 9.—.
- Grube, A. W., **Biografii române**, tradusă de N. Petra-Petrescu. 1.—.
- Hințescu, I. C., **Proverbele Românilor**. —.60.
- 50 icoane** în colorii din testamentul vechiu și nou (Biblia) cu text la fiecare icoană, frumos leg. 4.—.
- Inimioara**, adică floarea poeziei naționale din cei mai buni scriitori români în uzul tinerimei. —.60.
- Ispirescu, P., **Legendele sau Basmele Românilor**. 1.50.
— **Poveștile unchișului sfătos**. 1.50.
- Istoria lui Alexandru cel mare**. —.60.
- 50 istorioare morale** pentru băieți și băiete cu 6 chipuri colorate, leg. —.80.
- Jucării și jocuri de copii**, adunate de P. Ispirescu. —.50.
- Poezii pentru copii**, culese și publicate de G. H. 1.50.
- Sima, Gr. a lui Ioan, **Izvor de bunăstare**. Îndrumări și povește scurte și practice din economie. 1.—.
- Tradițiuni populare române** adunate de S. Fl. Marian. —.40.
- Vieța și pildele prea înțeleptului Esop**. —.60.

63 Nri din »Biblioteca populară a Tribunei« (după catalog separat) escelent de potrivit de premii pentru acest scop.

Prețurile în coroane.

Noul episcop al Caransebeşului.

— Dr. Miron E. Cristea. —

De mult nu s'au văzut la noi izbucniri de bucurie mai sincere și mai însuflețite ca la sfințirea și instalarea noului episcop Cristea. Lumea românească a făcut din ele niște sărbători naționale dintre cele mai frumoase. În cele câteva zile de prăznuire a Învierii, primăvara naturii s'a îngemănat cu imprimăvărarea sufletului românesc, în care a înmugurit din nou florile unor nădejdi luminoase pentru viitor. Inimile cele mai ofilite s'au înviorat la auzul cuvintelor viguroase, demne și categorice ale noului și tânărului episcop. N'a rostit de mult graiu de arhieru român vorbe de o așa înaltă valoare intelectuală, morală și națională. Cuvântările episcopului Cristea au fost pentru toți — chiar și pentru cei mai intimi prietini ai P. S. Sale — relevarea unui suflet ales, care e chemat să lase pagini de aur în viața noastră bisericească și națională. Cuvintele Preasfinției Sale spuse în fața altarului: „Făgăduesc că credința și legea strămoșească, limba și cultura românească ... vor fi stelele conducătoare ale activității mele. Și nu mă voi abate nici în viitor dela calea cinstită de bun Român și de convins ortodox“... au fost o mărturisire de credință a unei personalități, care-și dă seama că arhieriei unui popor ca al nostru, ce își cucerește prin luptă îndărătnică și necurmată dreptul la o viață națională independentă, nu pot fi numai păstorii unei turme de credincioși cucernici, ci trebuie să fie căpeteniile unei oștiri, care c'o mână se 'nchină și cu alta se luptă. Însuflețirea care a trezit-o noul episcop în întreg cuprinsul românesc, ne îndeamnă să ne zugrăvim, la flacăra

sufletului nostru tineresc, icoana arhierilor așa cum ar trebui să fie în vremurile de astăzi. Ei ar trebui să fie tot atâtea lumini rupte din cer pentru a încălzi sufletele românești, ar trebui să fie tot atâtea fulgere ce aprind în inimi dragostea de luptă, îndemnând oștirile de credincioși să cucerească nu numai împărăția cerurilor, ci și împărăția pământului, amândouă deopotrivă de scumpe pentru fericirea și dănuirea neamului românesc.

Acest ideal de a avea în scaunele episcopoești asemenea personalități mari, de adevărați eroi, până acum ni s'a împlinit destul de rar. În sânul bisericii am avut, însă, întotdeauna oameni eroi. Trecutul nostru ne dovedește că aproape toate izbânzile câte le-am dobândit, avem să le mulțumim preoților mari, cari și dacă n'au purtat cărja de arhierie, totuș au fost adevărații conducători bisericești și lumefi ai poporului nostru. Acei preoți luminați au fost niște suflete de viteji cari au purtat, în vremuri grele, războiul împotriva Întunerecului și Nedreptății. Ei au fost adevărații trimiși ai lui Dumnezeu, cari au descătușat, cei dintâiu, puterea de gândire și de simțire a unui popor robit stăpânilor îngrășați de trândăvie, de minciunile sociale ale veacurilor și de prostia brațelor muncitoare. Ei, preoții-profeți, au învățat poporul nostru să-și înalțe privirile spre cer și în numele dreptății dumnezeiești și omenești să-și cucerească cea dintâiu rază de dreptate și de libertate.

Și poporul românesc nu va putea fi încă multă vreme un popor de pace. Trupul lui va mai sângeră încă, până se va simți

deplin stăpân pe drepturile lui. Prin acest botez de foc a trebuit să treacă, însă, orice neam ce-a simțit puterea de credință într'o viață mai bună, mai omenească.

tărirea urmașilor ce vor moșteni întruparea împărăției, care astăzi trăește numai în sufletele visătorilor. Mai ales dela arhieriei noastre, cari sunt reprezentanții cerului pe pământ,

Domnița Cristea, mama Episcopului.

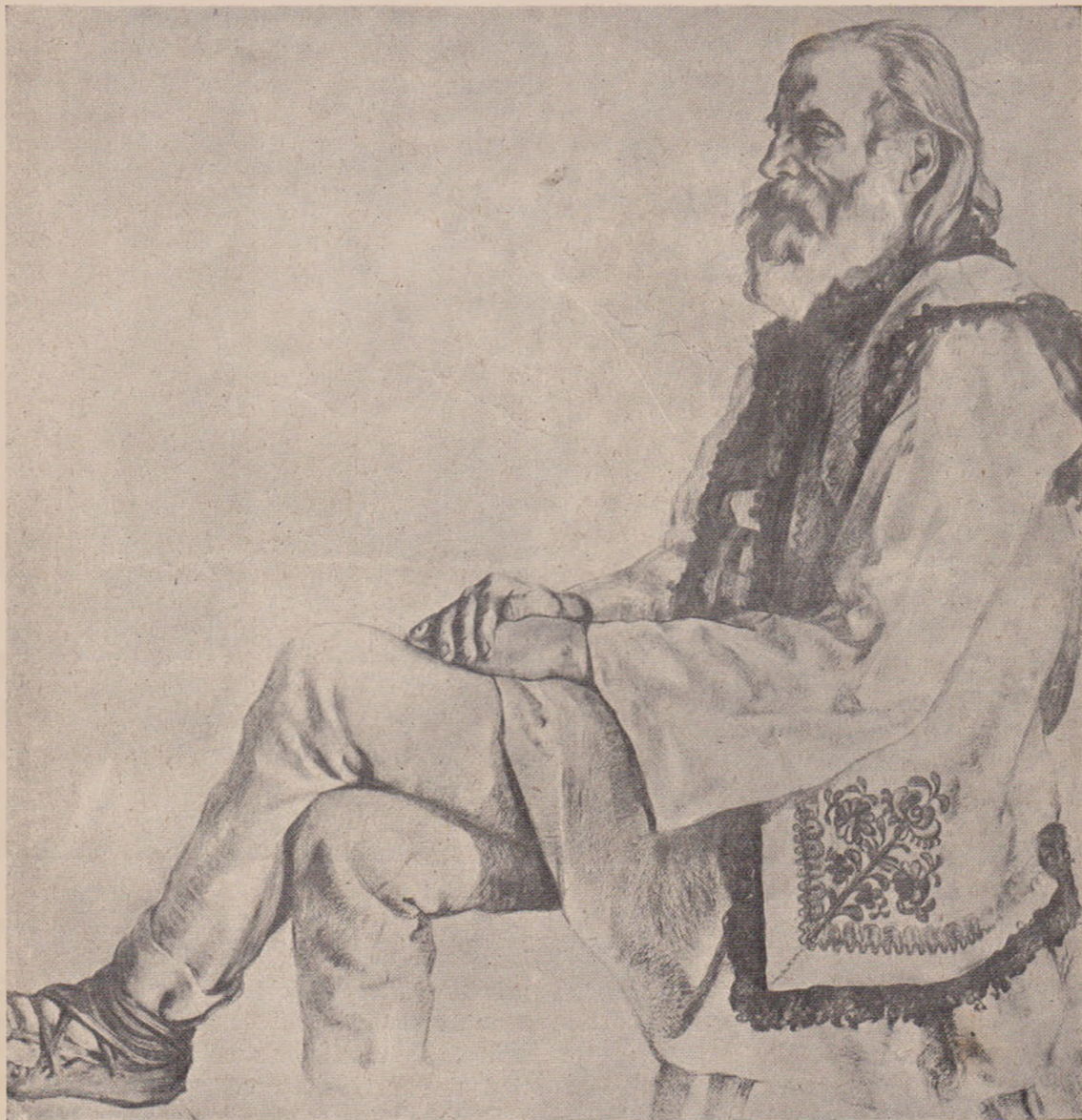
Orice om ce nu se îngrădește de interesele lui înguste egoiste, ci-și dă seama că viața lui e numai o zea în viața socială și națională, va căută să dea un înțeles mai durabil ființei lui de-o clipă, jertfindu-se pentru idealurile mai îndepărtate ale neamului din care face parte, pentru înaintarea și în-

suntem în drept să așteptăm ca fiecare dintre ei să fie un arhanghel, care într'o mână ține crucea, iar în cealaltă spada de ostaș al aceleiași oștiri. Această neștrămutată legătură dintre cruce și spadă li-o impune istoria poporului nostru din toate vremurile și noul arhieru a avut eroismul să o accentueze

în vorbirea prin care și-a luat în stăpânire scaunul dela Caransebeș.

Aceia dintre arhierii noștri cari nu-și împlinesc astfel chemarea, sunt tot atâtea nenorociri pe capul bietului nostru popor. Și

Episcopul Cristea e fecior de țaran din Toplița-română (comitatul Murăș-Turda). E în vârstă abia de 42 de ani, așa încât tinereța îl va ajuta să îplinească faptele mari pe cari le așteaptă toată suflarea românească dela dânsul.

George Cristea, tatăl Episcopului.

împotriva oricărei nenorociri obștești, fiecare om cinstit și conștient e dator să se ridice fără șovăire și pe față. Căci conducătorii răi și nepricepuți sunt lespezi de plumb, cari ne omoară cu zile, împiedecându-ne înaintarea sau împingându-ne pe căile pierzării.

*

Familia Cristea e originară din comuna Potoc (comitatul Murăș-Turda). Unul dintre strămoșii episcopului, anume Vasile Cristea, eră „birău domnesc“ peste averea baronului din Potoc, cu numele Kemény. Iobagul Vasile Cristea eră om îndrăzneț, care adeseori se împotrivea poruncilor și tirăniilor dom-

nești. De aceea a și fost închis și judecat să fie tăiat în grapă de coase. Țăranii au trimis însă vorbă Domnului, că în ziua în care vași tăiat Vasile Cristea, va pieri și familia Kemény până la cea din urmă odraslă. Baronul, în urma acestei amenințări, s'a răsgândit și a poruncit argașilor să mute gospodăria iobagului răsvrătit în fundul munților, în Toplița-română. Pe urmă i-a dat drumul

orge Cristea și a țărancei cumiți Domnița, din copilărie a avut o deosebită dragoste pentru învățătură. Ființa lui plăpândă și visătoare îl predestinase s'ajungă călugăr-cărturar, care trăește mai mult cu sufletul. Și-a făcut studiile la liceul săsesc din Bistrița și a trecut examenul de maturitate la liceul românesc din Năsăud. Sfânta teologie a urmat-o la seminarul Andreian din Sibiiu,

Casa în care s'a născut Episcopul Cristea.

și lui Vasile Cristea, care, când a văzut iarăși sfântul soare, a mulțămît lui Dumnezeu și s'a îndreptat spre vatra bordeiului său. N'a mai dat însă de urma lui. Pe unde fusese gospodăria sa, eră loc pustiu. Sătenii i-au spus ce făcuse stăpânul. N'a avut încărău, și-a luat toiagul în mână și a plecat să-și caute nevasta și feciorul. Așa a ajuns familia Cristea în Toplița-română.

În sufletul episcopului Cristea desigur că trăiește și firea acestui strămoș îndrăzneț, precum și dorința de a duce mai departe lupta împotriva stăpânilor cari trăesc din sudoarea feții țărănești.

Ilie Cristea, feciorul țăranului voinic Ge-

iar, după un an de dascălie — la școala primară din Orăștie —, a ascultat, timp de 4 ani, cursurile de filologie modernă și filozofie la universitatea din Budapesta. Pretutindeni a fost printre cei mai distinși elevi.

După terminarea studiilor a ajuns secretar și asesor al conzistorului din Sibiiu.

Dintre faptele lui mai însemnate în calitate de sfetnic al mitropoliei ortodoxe amintim: regularea dotațiunilor parohiale și înființarea băncii culturale „Lumina” din Sibiiu.

În afară de biserică a desfășurat o frumoasă și exemplară activitate culturală. În cuvântările sale cătră popor a propovăduit, cu multă pricepere, dragostea de limbă și

de lege. Sufletul lui de țaran a fost în totdeauna straja cea bună a activității sale. Și-a dat în totdeauna seama că temelia culturală și morală a neamului nostru nu e în cele câteva mii de cărturari înclinați a se închega într'o clasă socială deosebită, ci în plugarii de pe ogoare și în păstorii de pe plaiuri, cari trebuie învățați și educați pentru a ține piept cu viforul civilizației de astăzi. În cuvântarea sa rostită cu ocazia sfințirii a exemplificat așa de nimerit chemarea cărturării noastre răsărită din popor.

Ea trebuie să fie ca ploaia, — a zis Episcopul Cristea — care se ridică din pământ până în înălțimile văzduhului, de unde se coboară iarăși pe pământ ca ploaie mănoasă, ce-i dă vieață și-l ajută să rodească mereu. Conducătorii ieșiți din popor trebuie să fim ca ploaia, să ne străduim a revărsa asupra poporului toată roada muncii noastre neobosite; pentru întărirea și înaintarea poporului românesc să ne jertfim toate frământările minții și toate sbuciumările inimii.

Aceste cuvinte ale noului episcop sunt frumoase și înălțătoare, fiindcă știm cu toții că astăzi mulți fii ai poporului, cari s'au ridicat sus de tot în ierarhia socială, plutesc în neștire acolo în văzduhurile străine de firea noastră țărănească, și când s'apropie

de pământ, vin ca o brumă sau ca un viscol ce ne 'nghiață inimile și ne zăpăcesc mințile.

*

Episcopul Cristea a desfășurat o activitate destul de frumoasă și ca publicist. Trei ani a fost chiar redactor la foaia „Telegraful Român”. Din scrierile P. S. Sale e vrednică de o deosebită mențiune lucrarea: „Iconografia și întocmirile din internul bisericii răsăritene” (1905), în care stăruie pentru reînvierea vechilor tradiții răsăritene în arhitectura bisericească și în întocmirile din lăuntru ale bisericilor. În numita lucrare se vorbește și de aplicarea motivelor artei populare în arta decorativă bisericească.

Această parte a activității noului episcop ne îndeamnă să ne bucurăm și mai mult că a ajuns să păstorească o dieceză, căci suntem încredințați de sentimentele de simpatie și de înțelegerea cu cari va aprecia orice manifestație culturală și artistică.

Figura blândă și inteligența vioaie a călugărului Cristea a cucerit demult inimile noastre și generația tânără, care leagă atâtea nădejdi de viitorul lui ca arhieru, desigur nu se va înșelă.

De aceea îi dorim din tot sufletul putere de muncă și zile îndelungate pentru a ajunge acolo, unde „vrednic este” s'ajungă spre fericirea neamului nostru românesc.

Oct. C. Tăslăuanu.

Răsvărire.

... Iar sufletul acum e oceanul,
Ce tremură și geme și se sbate.
Popor îngenunchiat, ce se ridică
Sunt gândurile mele sbuciumate.

Veniți din lunga voastră pribegie,
Veniți, dragi visuri, astăzi înapoi,
Voi, cari ați plâns, plecând a voastră frunte,
Vreau să-mi muriți pe câmpul de război.

De dragul ei noi am zidit o lume
Și-am ridicat-o 'n tron măreț, regină, —
Sus voi acuma, gânduri amăgite,
S'o detronăm pe cea cu multă vină!

Din jurul frunții, ei noi să desprindem
Cununa cea de raze calde, sfinte,
Pământului să dăm țărâna moartă,
Să dăm uitării vorba, care minte.

Tu nu ți-ai priceput a ta menire,
Ai amuțit la ruga cea blajină,
Dar azi pornesc, cu furie, spre tine
Aprinse gânduri, — cruda lor regină!

Și cele ce-au știut să ți se 'nchine,
Azi au cu ele fierul răsbunării,
Și cele ce-au știut să te mărească
Cu răs demonic azi te dau uitării.

Coboară-te din slava ta, coboară,
Desbracă haina scumpă de lumină,
Căci n'ai avut cuvânt de mângâiere
Pentru sărmanul care ți se 'nchină.

Lumină vreau. Mi-e sete de lumină,
Și de izvorul cald de mângâiere, —
De-atâtea ori ai auzit strigarea
Și-ai stat înmărmurită în tăcere.

Coboară-te și alteia dă locul,
Să dea avânt duiioasei tinereți,
Să strălucească dulce, adorată,
Renăscătoare atâtor frumuseți.

Coboară-te din slava ta, coboară,
Fă loc acelei care va veni
Fă loc zeiței blânde, așteptate,
Luminătoarea căilor pustii.

Ea va veni a toate știutoare
Și, alinând al minții mele chin,
Va da vieață dorurilor moarte,
Tinzând deasupra mea un cer senin!

I. U. Soricu.

Poveste.

Bate vântul lin,
Printre ramuri vin
De departe șoapte,
Îngânând în noapte:

„Fost-a crăișor
Tinerel fecior,
Ce-a iubit odată
Îngeraș de fată.

Seara în amurg
Când izvoare curg
Și s'alung nebune
În valuri cu spume,

Pe moale covor
Țesut din mohor
Lin s'au legănat
Și s'au sărutat.

Fagii s'au plecat
Și i-au desmierdat,
Murmurând în vânt
Melancolic cânt...“

Printre ramuri lin
Fălfâinde vin
Umbre negre'n noapte
Povestind în șoapte.

D. P.

Cugetări.

A putea spune cum iubești, înseamnă a
iubi puțin.

*

Cine nu poartă cerul în sine, înzadar îl
caută în lumea întreagă.

Petrarca.

Otto Ludwig.

Tocmai aceea e puterea fermecătoare a
iubirei, că înalță tot ce atinge suflarea ei.
Asemenea soarelui a cărui rază aurie, pre-
schimbă 'n aur chiar și norii furtunoși.

Grillparzer.

Melentea.

Bădicul Melentea are o casă de bârne în-negrite de vreme și mâncate de cari, sus la marginea pădurii pe-o coastă pietroasă. Căsuța e scundă și afumată, mică și pitită, și toată ziua se înhoalbă din două ferestruțe, cât palma. În căsuța aceea și 'n curte se izbesc, cât ține Dumnezeu lumea, o grămadă de copiii despoiați, cu părul vâlvoi, cu obrații nespălați de săptămâni. Numai când simt că se apropie bădicul Melentea, sar ca iepurii și odată s'ascund grămegioare în unghete.

„Ho! paraleii tatii, nu sunteți acasă?” — întreabă totdeauna bădicul Melentea. „Gândeam că-s acasă”, zice el întorcându-și capul spre femeia ce cârpește niște zdrențe după masă. „Că ce le-am adus eu? Ce le-a adus tata? Turtă dulce din târg, gogoroane roșii dela jupânul, și niște hăinuțe nouă-nouțe!”.

Apoi își aruncă subt pat uneltele de lucru și se așază pe laviță, obosit.

„Gata-i supa tu muiere?” o întreabă, privind-o chiorâș.

— „Iar începi?” țipă femeia. „Zău, tu-ți faci de cap”.

— Cum să-mi fac de cap? N'am fost eu azi dimineață la măcelar, și nu i-am zis: Jupâne, două chilograme de carne! Da știi cu măduvă și grasă! Și n'a dat el de două ori cu barda, și nu m'a întrebat chiar pe mine: Unde poftești s'o trimit? Unde? Acasă la mine. La Melentea acasă. Se vede treaba că băiatul n'a nimerit aici.

— Și nici c'o nimeri vr'odată, zicea femeia.

— Așa crezi tu? Apoi iacă, voi muierele odată vă perdeți curajul! Da de bine să nu te temi niciodată. În urmă femeia-i puneă pe masă un bruş de mămăligă, o fiertură acră, și Melentea începea să înghită strașnic, lăudând bunătatea mâncării. Erau numai cartofi fierți, zama eră apă goală, subțire, mestecată cu oțet.

— „Plutesc steluțele de grăsime! Doamne tu muiere, mă tot gândesc eu de unde avem noi atâta unsoare și oleiu. Iată ș'o bucată de carne! Dela noi din casă, carnea nu se mai găta, asta o știe tot satul. Să vezi tu

cum mănâncă alții! O ceapă, un bruş de pâne, un petecuș de slănină. Dar' supă la ei, carne la ei, fiertură bună, nu s'a pomenit. Și de aceea li se lungesc lor grumazii și li se fac străvezii urechile. Și nu numai cei mari trăiesc așa de prost. Copiii o duc și mai rău! Dacă au o fărâmură de brânză, apoi li se pare că au toată bogăția lumii. De aceea vezi copii așa de amărâți peste tot locul. Ai noștri? Unde sunteți paraleii tatii? Ia ieșiți puțin la iveală!

— „Dar' dă-le pace, măi păgânule, și vezi-ți de mâncare” îi zice femeia necăjită.

Melentea însă nu le da pace. Copiii veneau înaintea lui, stau cu capetele plecate, și așteptau.

„Iată-l pe Ionica tatii, începea Melentea întorcând cu fața spre muiere pe un băiat ca de șase anișori, slăbuț și pârjolit ca de secetă. Aista-i cel mai închelmat. Leu-paraleu, puișorul tatii. Da ce-ai mâncat tu astăzi? Tocană de berbece, așa-i? Ș'o fălie de caș? Cu atât mai bine! D'apoi tu Pătruț — întreabă el prinzând pe altul de mână și trăgându-l aproape. Tu supă de găină? Aha, ștregarule, de aceea ești așa de aprins la față, ca creasta cocoșului”. Mai prindea pe unul, pe doi, apoi se sătură, îi lăsă să plece.

— „Da să-mi spuneți voi, începea el odată, unde-s boii, unde-s vacile? Aha, la umbră. Așa-i, dacă dă căldura și umblă zbârnăind musca, vitele se trag la adăpost. Da la porci se vede că n'ați dat de mâncare. Auziți-i cum guiță? Asta nu se cade, să lăsați dobitocul flămând! Iute să vă cărați — unu — doi — trei — și să le dați de mâncare”.

Copiii ieșiau bucuroși, dând buzna pe ușe, îmbrâncindu-se, ghiontindu-se. Femeia-l ascultă cu capul amețit. „Doamne, măi bărbate, zicea ea, să știi că tu nu vei ajunge bine! Să-ți bați tu așa joc de copiii tăi. Nu ți-e frică de mânia lui Dumnezeu?”.

— „Nu, tu muiere, că Dumnezeu e bun și nu se mânie”. Melentea mănca mai departe, umflându-și când un obraz, când altul. În ochii lui, când îi vorbea femeia așa, se coboră pe câteva clipe o tristeță adâncă, pri-

virile lui se bolnăviau par'că. Și atunci părea și mai palid și încrețiturile obrazilor erau mai adânci și mai dese.

Dar' nu rămâneă mult așa. Se sculă, luă donița cu apă, o țineă mult la gură, în vreme ce mărul lui Adam se plimbă maiestos, domol, pe grumazii lui deșirați.

„Doamne, tu muiere, făceă el oftând, punând donița pe laviță, da ce minune-i aici?

— Ce minune?

— În vieța mea n'am mai băut așa vin. Se vede, că iar a dat domnul Beniamin pe la tine, și te-a cinstit cu vin!

Femeia când auziă de domnul Beniamin se înciudeă rău, își zvârleă zdrențele, și-și puneă mânilor în șold.

— Iar îți vin nebuniile? și-l priveă cu scârbă și cu dușmănie.

— Ce nebunii? Dacă are omul nevastă frumoasă înseamnă că-i vine norocul acasă. Așa și cu mine. D-l Beniamin, bine că-i jidan, da-i bogat și nu-i nici bătrân! Când vreă el să-și facă un chef c'o creștină, unde să tragă? La Melenteoa cea frumoasă!

„Vai, bată-te sfinții, păgânule“, sbieră femeia ieșindu-și din sărite, și începeă să-i izbiască în cap o rochie ruptă, o cismă stricată, ce-i cădeă 'n mână. „Dar cum te rabdă inima, mișelule, să mă batjocorești așa în toate zilele. Nu mi-e destul că muncesc ca un bou, că-mi pierd capul cu atâtea guri flămânde, ce mă behănesc toată ziua. Mai vii și tu să-ți răzi de mine?

— Dacă te-a făcut Dumnezeu frumoasă, eu n'am ce-ți face, ziceă bărbatul ținând brațul ridicat, de apărare.

— Așa-i, nerușinatule! Nu mai încapi de mine! Da io-s de vină că mi-am mâncat vieța? Io-s de vină că am slăbit ca o cățea jigărită? Hai, spune! Nu tu, nu copiii, nu sărăcia din casă? Și acum dacă-s urită, tu faci glume pe socoteala mea. Și spune, nu ți-e frică de bătaia lui Dumnezeu!“

„Ci hai! să știi că-mi place, tu muiere. Îmi pare c'aud gura unei cocoane mari, care-și spală bărbatul. Într'adevăr, e pagubă că nu te-ai născut doamnă. Dar pentru aceea îmi place. Știi, la alte case de om sărac, vine bărbatul ostenit dela munca zilei, își zic două-trei vorbe cu femeia, și el, rupt de os-

teneală se culcă... El crede că dacă doarme va vedeă vieța mai frumoasă și mai ușoară decât cum este. Femeia tace și înghite ne-cazul, și din când în când se uită cu mahnire la omul care doarme pe-un suman, cu fața galbenă și suptă. Vezi mie de oamenii ăștia nu-mi place. Dela o vreme par'că nici nu mai știu vorbi! Aia nu-i vieță! Nu-i deajuns că te roade sărăcia destul, să te mai rozi și tu?“ Tace puțin, și privește la fața veștedă a muierii, care se mai liniștise.

„Îmi place, adăugă el, că tu-ți mai deschizi gura. Asta-mi place. Pentru vorbă, gura nu cere de mâncare. Dar știi, totuș, ce-mi vine în minte, când te văd așa aprinsă? Pășania cu lada, cu lada ta de zestre. Știi că plecarăți pe vreme bună dela voi, dar pe drum v'a apucat o ploaie cu rupere de nor. Și unde nu s'a umflat râul, unde nu s'au trezit valurile cari durmiau în adâncuri, ș'au început să arunce armăsari pe fața apei. Chiar atunci intră în râu carul cu patru boi, doamne ce mai boi, par'că-i văd ș'acum, carul cu zestrea ta de mireasă. Atunci așa erai de aprinsă ca acum“.

— Vezi mă, tu ești dracul gol, strigă femeia necăjindu-se iarăș. Ai de gând să taci odată? Ai de gând să înceți cu batjocurile? Dar tu ce-ai avut, ce avere? Iacă hârbul ăst' de casă. Ai fi așteptat se vede să-ți aduc car și boi și ladă încărcată?

— Aici iar îmi place cum ai adus-o tu muiere. La casă de om sărac, de zestre nu-i vorba niciodată. Dar casele bogaților tot din zestre s'aprind și se pustiesc. Mai au noroc cu nănașii că merg de-i mai împacă. Fără doar și poate, tu te-ai fi potrivit cu unul gazdă. Valeo, mămulică, ce dungi ai aveă astăzi pe spinare. Să știi tu, cei bogați se mănîie mai iute. Noi de ce să ne mănîiem? Iacă, tu de pildă, de ce te mănîii?

— Acum lasă-mă, Melenteo, vezi-ți de lucru, ori culcă-te, dar lasă-mă că mi-e destul pe ziua de azi“, ziceă femeia.

Bădicul Melente însă, cât stă peste zi ori seara acasă, tot meliță din gură. El aveă o credință: omul sărac dacă 'nchide ochii ori gura, începe să se gândească. A cercat el de câteva ori așa, dar nu i-a plăcut amă-reala aceea ce izvoră par'că din toate părțile,

la gândul cel mai puțin, și-i pătrundeă ființa. „Gândurile, ziceă bădicul Melentea, să le lăsăm pe seama bogaților. Ei au la ce se gândi, ei se pot ajuta cu gândurile, dar omul sărac oricum se gândește tot rău nimerește, ca cela ce tot încarcă o povară când în căruță, când în teleguță, dar nici cum n'o puteă duce acasă, pentrucă nici la teleguță, nici la căruță nu eră înhămat vr'un dobitoc...”

Cu atât aveă noroc muierea, că bădicul Melentea nu prea da pe-acasă. Munciă săp-tămâna încheiată în răsesele oamenilor cu cari lucră. Melentea eră bun de leac, când munciă în rând cu alți săteni. Că aceștia, își uitau supărările de-acasă, uitau povara lucrului, și dacă foamea n'ar fi strigat cu glasul ei de broască, din deșerturi, și-ar fi uitat și să mănânce.

Melentea va fi fost și el ostenit, dar la amiază nu se apucă să îmbuce, până ce nu mergeă în șir pe la toți muncitorii, până ce nu se aplecă asupra merindei și n'o cercetă.

„Săraci de voi, ziceă Melentea, ce mâncări măi, ca la câni! Așa trebuie să se hrănească un muncitor? Ce ți-e bun d-tale călcâiul cela de pâne? Dar d-tale loboda asta? Iacă și știr și fasole, și ceapă, și peste toate sfânta mămăligă. Mâncă român prost și te'ndoapă, că de asta ești bun! D'apoi colea o supă, o friptură, nu vă știe face femeia?”

Treceă printre muncitori, clătînând cu tristete și desgust din cap. Se'ntâmplă ca vreun muncitor să fie nou venit, să nu-i știe moarea bădicului Melentea. Acela priviă întâi chiorș la omul slab și deșirat, care se plecă asupra mâncărilor lui. Și nu apucă bădicul Melentea să-i spună două vorbe, când acela se și sculă, răstindu-se: „Ce-i, măi bade, ce-i, măi deșiratul? Tu să-mi batjocorești mâncarea? Nu vezi c'acuși ți se desfac ciolanele, că nu le mai poate strânge pelița galbenă? Dar tu ce mânci lihodule, de ne batjocorești pe noi așa?”

— Eu, zicea Melentea, surizând, eu carne, și supă. Eu mâncări scumpe, măi. Vino și vezi! Îl apucă de mânecă și nu-l mai lăsă până ce acela nu se apropiă de traista bădicului Melentea:

„Iată carne, iată paștete, iată și plăcinte“, ziceă bădicul împingându-i sub nas un bruş de mămăligă, o fălie de ceapă și sare.

Dupăce mâncă se lăsă gemând pe spate.

„Măi dragii mei, mi se pare c'ar trebui să îmi aduceți un doftor. Femeia-i de vină. Mi-a pregătit niște mâncări unsuroase ca acelea, și cum îs lacom, am mâncat de m'am umflat ca un baron“. Și pufăia pe nări, în hohotul de răs al tovarășilor.

„Că nu vă hrăniți și voi așa de bine ca mine, să știți că nu numai sărăcia voastră-i de vină, ci și nevestele. Nu știu face bucatele cu gust. Da a mea? Ptii! bat-o focul de muiere, de multe ori îi zic: „Mai las-o cu fiertura, soro, mai las' cu domniile, c'om sărăci și nu suntem dedați cu sărăcia“.

De se'ntâmplă să muncească pe undeva departe de sat, veniă la prânz vr'un băiat să-i aducă veșnicul mălaiu, și veșnica bucată de ceapă. Melentea cât ce sosiă copilul, lăsă unealta din mână, se apropiă de copil, căută în corfă, mirosiă, și ceilalți îl auziau numai că se răsesește la băiat:

— Ce-i asta? Iar zamă cu carne de porc? Și de ce-a pus maică-ta atâta smântână? Copilul zimbeă subțire, bucuros, știindu-i felul.

— Acum să știți, oameni buni — ziceă Melentea întorcându-se spre Români — că de-oii muri odată și odată, muierea-i de vină. Cine-o pune să mă îndoape cu toate bună-tățile? Astea-s pentru bogații cari se întind sătui pe canapele, nu pentru un muncitor ca mine!

Unde are o muncă mai grea, tovarășii îl ajută cu drag. Că bădicului Melentea i s'au cam dus puterile. De multeori e ostenit și se clatină, ca o găină beată, pe picioare.

— Ești ostenit bădicule — îi zice vr'un ficior, bucuros că-i poate ajuta.

— Ostenit pustia, ba nu-s ostenit. Da, — adauge în taină — am băut o cupă de vin vechiu la amiază, și poate asta să fie vina. Că la mine 'n pivniță stau buțile în șir, de ți-e mai mare dragul să le vezi.

Sara, la plată, s'apropie de vreunul și-i zice: la mai numără-ți odată banii. Mi se pare că te-a înșelat. Omul, cum numără surprins, repede, vede că-i chiar lipsește ceva din plată, se'ntoarce la stăpân.

— Apoi să-mi spui, bine-i asta, domnule, zice vreunul mai aplicat la mănăie.

— Ce să fie bine?

— Că mi-ai tras din plată!

— Eu, din plata d-tale?

— Da, d-ta din plata mea.

Stăpânul îi smâncește banii furios, și-i mai numără odată. Plata eră întregă, și omul treceă opărit, să afle pe Melentea. Dar el se mestecă în grabă în mulțime, și nu-l mai vedeă.

Când vine el la rând, dacă se 'ntâmplă ca acum să fi lucrat mai întâi la stăpânul acela, îi ziceă:

— Eu, domnule, scot pentru cinci.

— Cum așa?

— Bine. Pentru cinci suflete.

Stăpânul privește întrebător la oameni: „A lăsat careva să-i ridice el plata?”

— Ba nu, s'aude din mulțime.

— Atunci ce vorbești d-ta?

— Vezi că după dreptate așa s'ar cuveni. Eu am acasă patru ficiorași, da ăia încă nu pot lucra. De mâncat mănâncă, — nici lupii... Acum ei îs patru și cu mine cinci.

Bogații satului nu prea stau în vorbă cu Melentea. Îi pișcă și nu le place. De multeori aduce vești pline de spaimă: ba c'a dat — colo pe hotar — boala 'n vite. El cu ochii lui a văzut vreo douăzeci crepate. Ba c'a auzit la oraș că au să se pună biruri nouă pe cei bogați, ba că se face bătaie...

În biserică se pomeneă de multeori că vorbește cu glas tare. Creștinii-l priveau nedumeriți, iar popa câteodată nu se mai poate răbdă să nu-l întrebe:

— Ce tot ai acolo, bădic Melente?

— Eu nimic. Da sf. Nicolae colea din icoană nu-mi mai dă pace. Mă tot întreabă câți copii am. I-am spus că opt, și sfântul tot nu crede și mă întreabă iar.

Alteori îl înfruntă popa în ușa bisericii, când îs adunați creștinii mai mulți.

— Eu nu-s de vină, părinte, dacă mă mai scap și zic o vorbă tare. Sfinții-s de vină. Ce au ei să mă tot întrebe: ce mânci azi, Melenteo, ce nu te 'mbraci mai bine, golanule.

Eu caută să le răspund, altfel ar strigă tare, de n'ai mai puteă ținea slujba.

Mai multe glume face Melentea când moare vreun creștin în sat. Dacă mortu-i vreun bogat, numai ce-l auzi spunând, când aude clopotele trăgând toate:

Gros-gros

Că-i bănos,

Gros-gros

Că-i om bănos.

„S'o isprăvit cu mierea lui“, zice bucuros bădicul Melentea. Acum o fi stând în fața căzanului cu zmoală clocotită, și s'o fi târguind cu dracul cât să-i dea să nu-l moaie acolo. Dar necuratul o să-i zică: n'ai ce-mi mai da. Până ai fost în vieață mi te-ai dat de bună voie mie, cu trup, cu suflet“.

Dacă mureă vreun om sărac, și trăgeă numai un clopot, cel mijlociu, numai îl auziai pe Melentea că spune:

Tingi-tingi-tingi tang

C'o murit un om sărac,

Tingi-tingi-tingi tang

C'o murit un om sărac.

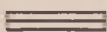
„S'o isprăvit și cu ăsta“, ziceă el bucuros. Da numai mi se pare mie că n'o aveă hodină nici pe lumea cealaltă. Cum e dedat cu sapa și lopata, l-o pune Sf. Petru să sape pe lângă pomii raiului, să facă mere multe“.

Așa-i bădicul Melentea. Când nu-i toacă muierii la ureche, îmbată de cap muncitorii cari sunt cu el, îi face să rădă și să-și uite necazurile. De gândit nu vrea să se gândească, nici acasă, nici între oameni, ci-i place lui așa să-și bată joc de năcazurile vieții, îi place să tot scadă din puteri așa pe nesimțite, ș'o-dată numai, când va fi să fie, să-l umbrească moartea pe neștiute. Și i-ar plăcea atunci să fie cineva să-i spuie în batjocură la ureche:

Tingi-tingi-tingi tang

C'o murit un om sărac.

I. Agârbiceanu.

Ceasuri de friguri.

Mi-e dor — de-un câmp pierdut Și străbătut	Și mărăcini ce se usuc... Și să mă duc,
De-un drum de soare plin, și prăfuit...	Dreptate... mai departe, fără țel.
Mi-e dor de mute depărtări Pierdute 'n zări	Lăsând durerile ce mă alung Târziu s'ajung
Sub cerul arzător și liniștit...	La margine de crâng, lâng' un izvor.
Și 'n lungul drumului tăcut Să fi crescut	Și setea să mi-o sting, prelung, pe veci, Cu picuri reci,
Sălbatec, — buruieni și mușețel...	De apă 'ntunecată din urcior..!

Alice Călugăru.

T o r s u l .

Din odaie, vin la vatră toți motanii să s'adune
Și 'mpreună torc, — un cântec par'că din ascunse strune,
Torc cu ochii 'nchiși de lene, lângă focul roș, și torsul
Lor, se 'ngână lung cu torsul fusului — și cu întorsul
Fir albastru depănat de rișchitorul cel din tindă.

Vin la vatră toți motanii somnoroși să se întindă,
Și în murmurul de torsuri și de fire 'nvârtitoare
Pe când vâluri de zăpadă cătră geamuri cad ușoare
Eu cu capul lângă mâța sură care mie-mi toarce
Ascult, an cu an, cum vieața-mi ca un cântec se re'ntoarce.

Alice Călugăru.

Note de drum.

1.

Ladă veche să-ți mai pun Înc'un cerc la spate, Ca să-mi fii tovarăș bun Soartea de ne-a bate.	Moștenire la surori, Din părinți rămasă, Ai ascuns de-atâtea ori Taine de mireasă.	Câte mâni nu te-a deschis Albe-inelate Câte fețe ți-a suris Tainic aplecate.
--	---	---

Și cu dragoste ți-a dat
Zestrea lor bogată,
Numai eu ți-am arătat
Față supărată.

Numai eu nu ți-am cinstit
Legile sfințite...
Mie ce mi-ai îngrijit?
— Cărți îngălbenite.

2.

Meri înfloriți
M'ademeniți
Să prind în mâni toiagul.
V'am tot visat
Păduri de brad
Și voiu să vă trec pragul.

Ca niște frați
Să m'așteptați
Cu cetini aplecate
Și ca surori,
Străine flori,
Cu suflete curate.

Maria Cunțanu.

La „Lucafăru”.

— Articol inaugural. —

Am fost cel dintâiu, care în presa bucu-reșteană am vestit răsăritul și întâia strălucire a „Lucafăru” în Budapesta. Și vestirea o făcusem cu oarecare elan, deoarece se întâmplase, ca tocmai atunci câteva porodițe makabronskiene să facă în revistele lor de contrabandă o adevărată gălăgie în jurul afirmațiunei șuchiate: că ardelenii, influențați de spiritul greoiu al mediului german, ar fi incapabili, prin chiar originea lor, a da culturii românești un artist mai fin, sau un poet mai de seamă. Spuneam acestei familii de urâți intelectuali, că iată o revistă proaspătă ardeleană, a cărei limbă nu lasă nimic de dorit, la care încolțesc talente reale în proză și poezie! Și au cetit ei și au cetit alții și cu cât glasul lui Goga sună mai melodios și mai cuceritor, cu cât revista luă o înfățișare mai nouă, mai ieșită din clișeele vechilor periodice familiare, cu atât se potoliă mai mult pornirea celor zavistioși.

Iată ce scriam la sfârșitul aceluia articol al meu din „Voința Națională”:

„Cine mai este convins, că natura aspră a Românilui ardelean nu evoluează și că-i lipsesc facultățile de a pătrunde în tainele și subtilitățile artei, să răsfoească deci numerile apărute ale „Lucafăru” și va dobândi o impresie mai bună... Dacă însă azi-mâne, din lipsa de viața românească în capitala Ungariei și din lipsa de sprijin, revista își va închide coloanele, îi va rămâne totuș meritul de a fi avut grupați în jurul său câțiva tineri cu frumoase însușiri, a căror muncă poate servi ca dovadă de avântul celei cultura românească peste munți și de buna sa direcție, cu toate piedecile naturale și artificiale, de cari se izbeste...”

Repet aceste rânduri ca să se vadă, cât de greșite sunt unele combinații de caracter literar-istoric asupra originii și continuării acestei reviste. „Lucafăru” n’a luat naștere și nu s’a menținut prin impulsuni din afară, ci exclusiv prin inspirația spontană a unor forțe tinere, grupate pe urmă în jurul poetului lor de seamă. El n’a urmărit la început

scopul de a servi literatura noastră generală, ci mai cu seamă de a fi un organ al tinerilor literați ardeleni, hotărâți a trage o linie de demarcațiune între ce a fost și ce trebuie să fie. A fost aceasta iarăș o coincidență cu clipa în care alți tineri de talent au smuls binișor cârma politică din mâinile celor osteniți și când și în biserică s’a pornit o ușoară mișcare în favoarea elementelor mai tinere. Țin mult să accentuez și aici acest simptom, căci el înseamnă faza mai nouă întregă, în care mișcarea noastră socială din Ardeal a intrat de zece ani încoace.

Dar eră și momentul suprem ca noua revistă să se ivească. Până la această dată noi nu avusesem o revistă literară în înțelesul real al cuvântului. Cele mai multe fuseseră niște încercări de oameni cum se cade, dar fără relief. Când stai acum să frunzărești atâtea modeste începuturi, ca „Amicul Familiei” și altele de natură și mai efemeră, îți vine să zâmbești, ca de anii naivi ai copilăriei. Și n’o pățim altfel nici cu „Familia” regretatului Iosif Vulcan, a bunului bătrân, care are meritul de a ne fi scos pe toți din fașe. Ori câtă dragoste puneă acest venerabil amator de literatură pentru răspândirea „Familiei” la noi, ea nu mai eră de mult decât un anacronism și nu puteă să satisfacă nici cerințele celor mai modești dintre cetitori. Cu lipsa totală de originalitate, cu rubricile acele stereotipe, cu ilustrațiile de o înfățișare medievală, periodicul dela Oradea funcționă ca o mașină învechită, fără să miște spiritul și fără să agite o problemă nouă.

Cu infiriparea „Lucafăru” însă starea cea veche se răstoarnă. Noua revistă vine ca un vânt de primăvară, timid mai întâi, apoi tot mai îndrăzneț, aducând speranțe nouă și lăsând să încolțească în inimi încredere multă în puterea cultivătoare a scrisului. Apariția fiecărui număr este înregistrată cu bucurie. Alături de Goga se remarcă mereu melodioasele versuri ale celei mai subtile poate ce am avut până astăzi, ale d-rei Cunțanu. Veselul Ciura își țese într’un stil

simpatice ștregăriile studențești și schițele sociale. Și ceva mai târziu, ca dintr'un izvor de munte, țâșnește belșugul de vieață și talent din condeiul lui Agârbiceanu, a căutului și gustatului prozator de astăzi. Iar printre ei se ridică, pe nevăzute aproape și din acelaș mediu nou, doi tineri lirici, limpezi făuritori de versuri erotice, I. U. Soricu și Ecaterina Pitiș. O producție literară bogată și frumoasă! Stil și simț pentru limba literară. Gust pentru forme artistice. Și toate aceste erau completate prin o măsură cu totul modernă, dându-se revistei o înfățișare mai plăcută prin ilustrații, reproduse în condiții superioare tipografice și alese cu preferință pentru însemnătatea lor etnografică. Evident, Ardealul literar s'a înnoit!

Dacă este adevărat sau nu, că desvoltarea culturală își are legile sale de evoluție, cu urcări și stagnări, nu voi să cercetez. Sunt însă o mulțime de dovezi, că în anumite clipe, ca prin o întâmplare fatală, puterea de producție este mai generală. Forțele se nasc pe o linie mai mare și, cuprinse de acelaș curent, îndemnate cătră aceleași scopuri, își dau mâna spre conlucrare. O spun aceasta, pentru că în timpul când „Luceafărul“ trece prin întâia sa fază, la București se întemeiează o mișcare identică, în condițiuni și mai spornice de producție, cu talentele cunoscute, care constituie astăzi mândria literaturii contimporane. Eră fatal ca între cele două reviste să se găsească puncte comune și colaboratorii uneia să ajungă repede colaboratorii celeilalte. Pe neobservate „Luceafărul“ își părăsește caracterul pur ardelenesc. Se apropie de dânsul puteri ca Sadoveanu, Anghel, Iosif, Gârleanu, Sandu, Lovinescu și alții. Și iată-ne astfel stăpâni pe o nouă revistă românească de caracter general, organ mai mult al tinerimei literare.

E o muncă pozitivă frumoasă ce se desfășură aici și te atrage, fără să vrei, spre dânsa. Când noi, la organul nostru bucureștean „Cumpăna“, vom reuși să fim în capitala României ceea ce este acum „Luceafărul“ la Sibiu, vom avea desigur două organe literare cu viitor și cari singure vor putea stă în centrul mișcării culturale. Ne convine mai întâi libertatea asta de cuge-

tare, ce trebuie respectată la fiecare și caracterul acesta de neatârnare față de grupări sau personalități politice. Cu procedările și felul de a fi al unor reviste de astăzi unde mulți dintre noi sunt siliți să-și tipărească lucrările, s'au adus multe prejudeții scriitorilor mai tineri. Poliția critică a condeielor interesate face mult pentru ascunderea adevărului. Și nimic mai demn de generația noastră, decât emanciparea de sub influența intereselor anti-literare și gruparea noastră la organe proprii, fără stăpâni, și fără diriguitori principari, lăsându-se talentelor liberă lor desvoltare. În republica literară nu trebuie să se sufere cătușe.

Mai are însă „Luceafărul“ o calitate, asupra căreia aș voi să insist și anume tendința de primenire continuă. Sunt acum nouă ani de când apare și teama de îmbătrânire trebuie combătută tocmai prin o lărgire tot mai mare a cercului de puteri creatoare. Când vedem cum alte reviste, după abia câțiva ani de existență, încep să se prefacă în simple mașini, reeditând pe aceiași autori, cu acelaș program îngust de idei și de tipuri, cu aceleași forme cari revin fără sfârșit, ne convingem ușor despre necesitatea primenirii coloanelor. O revistă veche care și-a realizat repede scopul, are caracterul mai mult al unui magazin de material istoric-literar. O revistă veche nu mai trăește în atmosfera năzuințelor ideale, nu mai are simțul cald și viu pentru actualitate și ajunge să fie greoaie și obositoare. O revistă veche este ca un suflet stins de femeie, care nu mai știe iubi și trăește din amintiri. Întrebați-vă de ce talentele tinere și iubitoare de vieață nu se apropie astăzi de „Convorbiri literare“? Fiindcă toată existența acestei reviste e forțată și nu mai poate face față timpului. O știa aceasta încă Eminescu, când scria în sonetul său satiric inedit:

„Și tot mai bună soartă decât la „Convorbiri“
Ca nimeni să cetească a tale izvodiri...“

În contra revistelor vechi mai avem o mărurie clasică și anume pe Guy de Maupassant. „Trei lucruri n'am să fac în toată vieța mea: n'am să mă însor, n'am să ajung academician și n'am să colaborez la Revue des deux Mondes“. Și nu s'a ținut de cuvânt, căci a

colaborat odată la vechiul și gravul organ al Franței literare. Cert este însă că autorii mai subțiri, ca și cetitorii, au oarecare oroare de vechituri.

Este de dorit deci ca „Luceafărul“, pentru a evita halul prescripțiunii, să continue a se înnoi mereu, să adune în jurul său mai ales spirite originale și să fugă de clișee, de di-

dacticism și de tendenționism sec, ca necuratul de tămâie. Nici fraza emfatică, nici săcăielile pedante, ci calea scurtă a sobrietății intelectuale să-l conducă și va reuși pururea să releveze talente, să deslege probleme, să deschidă cărări nouă în variata muncă culturală. Experiența de până aci, îi vine în ajutor în mod absolut.

II. Chendi.

Mecca.

Drumeț, din cine știe ce locuri depărtate
În ochii lui albaștri purtând întreg seninul,
La porțile cetății s'oprește pelerinul
Ș'ascultă largul vuet ce vine din cetate.

S'oprește și ascultă și tremură străinul...
De ce îl roade teama și inima îi bate
Acuma când ajuns-a la porțile visate?
De ce nu trece pragul cetății, beduinul?

Să între? Nu! I-e frică... Orașul poate-l minte
Și nu-i cum îl visase în ceasurile sfinte
Când îl vedeă, departe, dormind în vis de lună...

Se 'ntoarce pelerinul pe unde-a fost venit,
Pe când, în depărtare, amurgul își adună
Aripa-i uriașă de vultur obosit...

Paris, Martie 1910.

Victor Eftimiu.

Zaplac nebunul.

— Iară?

— Iară.

— Câți?

— Nu pot să știu. Da' lipsesc, asta se vede numai decât; ș'apoi sunt și urme. Nu e îndoială. În fiecare noapte, când de ici, când de colo...

— Bine, domnule, și vii la mine cu jalba!... Da' dumneata ce treabă ai? ce treabă aveți?... Ce păziți aici?...

— Nu vă supărați, boierule; cum e acuma noaptea beznă, de unde să-l zăpsești? Se strecoară ca șarpele; nu-l simți, — de unde să-l vezi?... Numai dimineața, vezi, că lipsește...

Eră supărat rău domnul Custov, arendașul, cât nici nu mai voiă să înțeleagă de vorbă. La naiba! eră prea mult. În fiecare zi, de vreo două săptămâni, logofătul îi venea cu aceeaș veste: Cineva, unul, mai mulți, o ceată — cine știe? — stingeă snopii de grâu de pe câmp; într'o dimineață ca în alta, lipsă! — De când arendașiau Custovii în țara românească, — și erau acuma în

generația a treia, — nu li se mai întâmplase una ca aceasta. De aceea și conul Panait, în culmea înverșunării, n'a mai găsit acuma altă vorbă de răsuflare decât pe asta:

— Aaah! Bine ziceă ăla dela gazetă: Țară păcătoasă, țară păcătoasă, țară păcătoasă!

Iar logofătul, român cu chibzueală, care înțelege mânia stăpânului și se pleacă înaintea îndreptățirii cu care certarea lui îl atinge, se încruntă și el și îi dădeă dreptate: Firește că trebuiă să fie păcătoasă țara, în care astfel de lucruri se puteau petrece...

Omul acesta luase moșia în arendă, dela stat; poate-o luase cam ieftin, — treaba lui! De ce n'a venit altul să dea mai mult? Vorba e că o luase; deaci dreptul lui, drept sfânt. Ai muncit pe pământul acesta? Pentru munca ta, ai luat atâta. Rodul, e al conului Panait.

Munca e a ta, și-ai luat partea. Dar soarele, și ploaia, vremea prielnică și grăsimea pământului, — astea doar n'or fi ale tale, țărane! Astea sunt ale domnului Panait, care a plătit pentru ele arendă stăpânirii... Ș'apoi atunci, cum vii tu să pui mâna pe snopii

de grâu, pe cari domnul Panait i-a plătit în tot chipul: și ca rodnicie de jos, și ca blagoslovenie de sus, și ca plămădeală a muncii la mijloc?...

Cu drept cuvânt s'a încruntat logofătul, și a dat și el dreptate domnului Custov, Panait; cu pază mai multă va trebui să fie, de acuma 'nainte.

*

Ce zicea la toate astea Zaplac? — Habar n'avea. În bojdeuca lui sărăcia bântuia ca și-'nainte, — copiii tot așa de goi și hămesiți, nevasta tot așa de acrită și plângăcioasă... S'o ia dracu de treabă! — Gata mămăliga aia, fă?...

Poc! sare ușa cât colo în fâțâni, și badea Zaplac de pe scaun. — Ce-i asta bre?

— Să nu te miști de-aici, că te-am prins! — strigă logofătul cu spume la gură. — Unde-ai ascuns grâul?...

Ridică Zaplac brațele, par'c'ar fi vrut să zică: — Pofțiți, căutați-l... — Și s'a lăsat iar pe scaun: — Iată, nu mă mișc.

Știa Zaplac că n'are să găsească logofătul la el nici un grâu; dar logofătul nu știa, — și nu știa el multe altele, afară de ceeace din șoptite aflase, în sfârșit, cu multă greutate: Zaplac eră cel care fură snopii de grâu de pe câmp.

Câtă vreme au fost nopțile fără lună, nimeni nu l-a putut vedea; a venit luna nouă... tot mai aveă, jumătate, un sfert de noapte... Pe urmă a venit luna plină; — nu s'a putut răbdă; și atunci l-au văzut oamenii, — oricât s'a ferit...

L-au văzut, sau li s'a părut?... — Căci înzadar logofătul caută prin toate colțurile, unde Zaplac ar fi putut să ascundă grâul... Nu e; nimic, nici un bob, nicăiri, nimic!

— Tiii, drăcia dracului! — logofătul pune capul în piept și pleacă pe aci încolo; — pe când Zaplac se uită lung în urma lui și — par'că — zâmbește.

*

Să zâmbească Zaplac? — Asta poate să mi se fi părut mie, sau dumatăle, cetitorule, dacă ai fi fost atunci acolo. — Da! ce să zâmbească, vai de capul lui, că eră mâncat de boală; îi crăpase pielea mânilor și-l apucă mereu cu amețea. — Doctorul,

când a fost prin sat, e o lună de atunci, i-a spus: să lase mămăliga, să se hrănească cu grâu, cu pâne de grâu... Ce dracu! doar eră destul grâu în tot județul! — Acolo de unde venise doctorul, cu proaspătă învățatură, eră mai puțin, — și totuși! —

Grâu! Pâne de grâu! — Căutați în pod la Zaplac! — Nici un bob... Dară căutați în sufletul și în înverșunarea lui...

*

Bine, omule: iată unul și-ți spune: — Nu te potrivești ăloră, e al tău, grâul, fă ce vrei cu el...

— Tu simți, că nu e adevărat, că nu e al tău, că nu poate să fie al tău, — că dacă întinzi mâna asupra lui...

La ce te-ai mai născut tu, mă? Pe tot întinsul lanurilor acestora e grâul pentru domnul Custov, Panait; el mistuie mult, și-i trebuie. Pentru tine nu se mai ajunge. Cine te-a mai încurcat și pe tine pe pământul acesta?...

Așa?...

*

Zice Zaplac: — Așa?...

Și atunci, când luna s'a culcat, sau, acuma, când n'a răsărit încă, se strecoară, de nimeni simțit, colo pe câmp, unde stau, în grămezi, snopii cari sunt pentru domnul Panait... Și-i smulge, și-i ia, și se duce...

Se îndârjește omul... Nu și-a făcut bine socoteala... L-a supărat logofătul, și de aia...

Târziu, spre dimineață, răsărind luna, l-a găsit aruncând snopii pe râu...

Nu-i căutați în pod, nu-i căutați în curte, în casa lui Zaplac... Acolo se duc, — pe apă în jos, — se duc, se pierd.

L-au văzut! L-au prins acuma.

Nu mai poate să tăgăduiască; l-au prins. Răspunde! răspunde Zaplac, ce-ai făcut, — dă socoteala! — De ce ai furat snopii, de ce-ai furat grâul?... Dacă tu n'ai avut destul pentru tine și ai tăi, dacă și-a fost prea puțin tainul, — de ce n'ai adăogat acolo grămada strânsă cu atâta primejdie, — ci ai aruncat în risipire tot rodul acela?...

Ia, te uită! Ia, te uită cum se înhoalbă la mine Zaplac nebunul! Ce l-am întrebat eu? Ce l-am întrebat?...

E nebun! Nu vedeți, că e nebun? El are grâul acolo înaintea lui; îl fură, și — îl

aruncă pe gărlă! — Să-l macine, dacă e cu minte. — să-l frământă și să-l coacă... Dar el îl aruncă pe gărlă! E nebun!

Zaplac stă, — ochii lui se uită departe. Se uită să vadă, să cunoască ceva?... — Nu se uită el oare să-ți lămurească ție nimic?... —

Ei, iată așa: A luat grâul acela, a strâns snopii în brațe, — l-a apucat mânia, și s'a dus cu ei, s'a dus mereu, și i-a dat pe gărlă,

— unul după altul... Nu i-a văzut, — a auzit doar, mai mult a ghicit, cum s'au strecurat, s'au dus, s'au pierdut...

Și în vremea asta nu se gândea la nimic, nu știa nimic, nu-și zicea nimic...

Eră nebun! De aceea îl și puteți vedea acuma la balamuc. — Auzi! Să strângă grâu de pe câmp, și el, cu nevasta, cu copiii, — să morfolească mămăliga mucegăită!... Eră nebun!

Ion Gorun.

Singurătate.

Ce freamăt jalnic se ridică
Din șir de sălcii plângătoare
Și ce adormitor plutește
Mireasma teilor în floare.

Pe 'ntinsul văilor amurgul
Își lasă umbra lui molatic,
Un plop înalt în depărtare
Suspină trist și singuratic.

În murmur de izvor, în vale,
Se 'nalță-o doină fermecată
Și luna plină s'o asculte
De după dealuri se arată.

Frunzișul adormit îngână
Ca 'n vis povestea lui de șoapte

Și singur buciumul mai sună
În trista liniște de noapte.

Alexandru Stamatiad.

Amintiri despre Bunea

de I. Paul.

(Urmare.)

II.

Multe lucruri frumoase ar putea spune un zugrav meșter de oameni și de lucruri despre Blaj, despre această obârșie a culturii și simțului românesc, lucruri, cari ar putea împodobi o pagină însemnată din istoria culturii noastre naționale și cari ar putea clădi minți și oțeli inimi în tinerimea noastră de astăzi, și în cea care va urma. Tabloul ar fi frumos, dar se vede, că nu s'a născut încă meșterul zugrav vrednic de el. Poate tocmai Bunea al nostru eră menit să fie acest zugrav, dacă nu ni-l luă Dumnezeu așa de fără vreme și fără rost. Întru adevăr multă apă va trece încă pe cele două Târnavă până ni se va mai naște un alt Bunea, pentru chemarea aceasta.

Dar să ne urmăm cuvântul despre Bunea, ca să-l vedem și ca flăcău, și om în toată firea lui, nu numai ca copil.

După un an petrecut împreună la Blaj în cea mai strânsă intimitate, eu am plecat la

Viena să-mi urmez studiile și în curând și el a fost trimis la Roma, la seminarul de propaganda fide, unde își făcuseră studiile Șincai și Petru Maior. Cu adevărat, dela Șincai și Maior poate pentru întâia oară s'a făcut o alegere pe deplin nimerită între cei 500—600 de elevi ai liceului din Blaj, alegându-se Bunea pentru a fi trimis la Roma. Dela Șincai până la Bunea, dacă dragostea de prietin nu mă amăgește, par'că în nici un trimis la Roma, nu s'a întâlnit atâta tărie de caracter, atâta simțire pentru neam, atâta talent și putere de muncă pentru știință și atâta obiectivitate și desinteresare neprihănită de spiritul iezuitic dela Roma, așa de primejdios pentru o tânăr mai slab de inger.

Deși ca studenți ne scieam din când în când, de văzut însă nu ne-am mai văzut timp de șase ani. La Viena însă de multe ori vorbiam cu colegul și prietinel Bârseanu despre Bunea, cu care fusese coleg de clasă și prietin

de cruce la liceul din Braşov, prietinie, care deasemenea a durat toată vieţa şi pe care nici pământul, care azi acopere faţa blândă a iubitului nostru Gusti, n'a putut-o îngropă.

După şase ani eu terminându-mi studiile şi făcând o călătorie prin Italia, ajuns seara la Roma, înainte de a fi văzut ceva măcar din minunile cetăţii eterne, până în ziuă am alergat a doua zi în Via Babuino la colegiul grec, ca să găsesc pe Bunea, căruia voind să-i fac o surprindere, nu-i scrisesem nimic despre gândul meu. Fiind însă pe timpul vacanţei de vară, seminarul cu toţi elevii, din cauza căldurilor şi a aerului înăduşitor şi bâcsit de friguri palustre al Romei, se mutase la Tivoli, vechiul Tiburtium din munţii Sabini, nu departe de Roma, unde în timpul lui August petreceau vara, în vilele lor luxoase mai marii Romei, Mecena, Horaţiu şi chiar cezarul.

Fără a stă mult la chibzuială, am luat informaţii la portarul seminarului şi de acolo am plecat deadreptul la gară, şi cam în un ceas şi jumătate cu un tren mic, un fel de tramvai, am fost la Tivoli, trecând prin celebra campania romana, astăzi şes săcătit, pustiit şi bântuit de malaria, pe care nu vezi nici copac, nici tufă, nici fir de iarbă, numai petricele mărunte şi albe, cari îţi reped razele soarelui în ochi ca nişte săgeţi ascuţite. Numai ruinele lungi şi uriaşe ale vechiului aqueduct roman, cari străbat în lung câmpia, mai dau mărturie despre ceea ce a fost odată acest şes, frământat cu atâta sânge omenesc.

Dela gară, țin minte ca astăzi, eră într-o Vineri, m'am luat pe jos pe o alee de platani uriaşi până pe muchea unui deal, ce se coboară ca o spinare din munţii Sabini, şi am intrat în o vilă vechie, mare cât toate zilele, o capodoperă arhitectonică însurită de vreme, vila cardinalului D'Este, în grădinile căreia pe aleele umbroase şi răcorite de jocurile de apă, se spune, că şi-a scris Torquato Tasso mai multe cânturi din Gerusalemme eliberata. Aici eră tăbărit seminarul pentru vară, în acest palat istoric se adăpostiă „naţia“ Bunea.

L-am găsit într-o odae mare şi luminoasă, simplu mobilată de altfel cu strictul necesar pentru un student, ale cărei fereşti mari dădeau în dosul vilei spre o grădină feerică,

ce se coboară prăvălatic cu alee în zic-zac, umbrite de tufe şi copăcei exotici; vederea se pierde departe în munţii stâncoşi şi goi. Bunea eră în societatea unui preot gras şi înalt ca un brad, cu o frunte luminoasă şi un zâmbet plin de bunătate. Eră economul seminarului, preot învăţat şi poet, care scria versuri latineşti. Bunea se împrietinise cu el cu toată deosebirea de vârstă şi rang şi îl învăţase puţin româneşte, încât ceteau împreună pe Alexandri şi Eminescu. Bunea îi zicea în glumă „elevul“... Când eu mă mai încurcam în italieneşte, o dădeam cu toţii pe româneşte, şi economul o rupea binişor. În odae eră un fum de ڤigară, să-l tai cu cuţitul, fumau amândoi, şi dascăl şi elev, ca nişte turci. Bunea cam pătimiă pe vremea aceea de orbolţ (irizipel) şi de aceea lui singur în tot seminarul îi dăduseră superiorii voe să fumeze, ceea ce mult m'a surprins în un seminar cu atâta străşnicie de disciplină. Ce să mai descriu bucuria revederii, după atâţia ani şi în un colţ de lume atât de îndepărtat de Blajul nostru? Am stat toată ziua împreună. Bunea m'a poftit la masă, drept, pe care îl aveau toţi elevii când îi vizitau rudele sau cunoscuţi. Am stat la masa comună într'un refector vast. Mult m'a surprins, când am văzut pe superiorii seminarului, oameni bătrâni, profesori, unii cu rang de episcop, amestecaţi la masă printre elevi de toată vârsta dela 7 la 25 de ani şi stând de vorbă şi răsând cu ei ca cu nişte prietini.

Educatori artişti, zicea Bunea, aşă se cresc aici misionarii, cari se duc prin ţerile sălbaticice şi cu dragă inimă îşi dau vieţa pentru catolicism. Deşi eră Vineri, zi de post, cum spuneam, mărturisesc că nu mai mâncasem aşă luxos niciodată, nici aşă vin nu pusesem pe limba mea. Aici am gustat pentru prima oară, vestiţii struguri din Italia „Pizutella“, cari pe acel timp, în Iulie erau o noutate.

— Cum văd aici nu se cruţă nimic pentru edificarea sufletului vostru, îi zic eu lui Bunea.

— Dar ce crezi, că mâncarea şi băutura bună nu merge la inima omului? îmi răspunse el cu zâmbetul lui fin, poate masa, pe care o vezi şi vorba bună a superiorilor ne

leagă chiar mai mult decât învățătura, de misiunea noastră de apostoli ai catolicismului.

După masă împreună cu superiorii și elevii am făcut o plimbare prin grădina vilei, care e o minune de frumusețe. Aici am văzut pe un episcop bătrân și cărunt ca oaia la braț cu doi copilași ca de 8-9 ani, râzând și povestind cu ei tot timpul ca cu niște prieteni de o vrâstă.

— Adevărat artiști educatori, îi zic eu lui Bunea, unde ar face una ca asta un profesor român?

— Hei băiete, îmi răspunde el, astea sunt floare la urechie; educatorii aceștia au un sistem întreg de meșteșuguri și ademeniri pentru a săpă ca în ceară în inimile elevilor, mai ales a celor luați de mici, dela 7 ani, în lucru; îi modelează pe un calapod stabilit din vechi până în cele mai mici detalii. Nu știi, continuă el îngândurat, cum am scăpat eu de modelarea aceasta, până acum în anul ultim de studii, când ciolanul s'a prea îngroșat și învârtoșat în mine, ca să-l mai poată ei încovoia după voie; se vede că a fost material prost în mine, de nu m'au putut ciopli măcar cât de cât; de alt fel ei nici nu bănuiesc, cât de necioplit am rămas eu; e mehenchiu românul, când a vrea și a vrea el, ce crezi? De altfel, de prozelitism ne arde pe noi Români? n'avem noi alte belele?

În seminar mai erau doi români, dintre cari pe unul îl cunoașteam bine, stătusem la o gazdă cu el în Blaj, și mai bătrân fiind îl protegeam.

La plecarea mea îl lăsasem în clasa a IV-a de gimnaziu, recomandându-l și instructor în locul meu în o familie. Eram vecini și cu satele, încât îi cunoașteam bine și părinții, țărani de treabă dar destul de săraci, cari numai cu multă trudă îl purtau la școală. Băiatul eră bine făcut și muncitor, învăța bine, eră chiar întâiul în clasa lui. Eră acum și el în seminar prin anii dintâiu, încă copil aproape. Cu Bunea și cu el am ieșit din seminar și am făcut o plimbare până la minunata cataractă a râului Anio (Aniene), care cade pe o stâncă verticală dela o înălțime de vreo sută de stânjini, încât prav să face până jos.

— Bine, Bunea, îi zic eu, cum mergeam așa pe drum la plimbare, fiind atâta sistem și atâta străjnicie în fabrica asta de misionari catolici, nu v'a venit și vouă vreodată așa un vânt de ducă, să o ștergeți de pe teren într'o noapte, cum au făcut vreocățiva blăjeni înaintea voastră?

— Apoi de, vântul a putut el să-mi vină, dar mai întâi, om sărac fiind, de unde parale de drum? apoi unde mai pui omenia, ce m'ar fi așteptat acasă la părinți? și la urma urmelor ce nu rabdă românul săracul? Românul unde pleacă, ajunge, ori moare pe drum.

— Dar eu n'aș fugi de aici, zise băiatul, să știu bine, că taie lemne pe mine, mie îmi place foarte mult aici și superiorii noștri sunt oamenii lui Dumnezeu, buni de nu se mai poate. Unde se poate o misiune mai sfântă decât a noastră?

— L-ai auzit? îmi zise Bunea, când băiatul s'a reslățit pe un moment de noi, la asta îi priește chiar în fabrica aceasta. Asta nu numai n'are să fugă, dar are să se îngrașe aici și azi mâne ai să-l vezi ajuns departe. I-au băgat băiatului misia în cap și au izbutit să-l dea la calapod, încât par'că l-ar fi făcut măsă din nou; sistem nu glumă!

Și adevărat, are cântec misia acestui băiat, fiu de țaran; proroc a fost Bunea, nici nu alta.

După câțiva ani, întorcându-se băiatul doctor dela Roma a venit și pe la mine la Caransebeș, unde mă aflam pe atunci, și pe unde băiatul aveă rude, domni de român. Umblă cu mâinile împreunate pe piept și cu ochii în pământ, de o zmerenie de sfânt, nici nu alta și catolic din creștet până în tălpi.

Mai târziu l-am mai zărit la București, unde alipit pe lângă episcopul romano-catolic de acolo, se indeletnicea cu predici în biserica romano-catolică, ba odată chiar cu o conferință la Ateneu, de propagandă a catolicismului printre Români din țara românească. La Ateneu însă, ai dracului, mi se pare, că l-au fluierat cu frenezie Români.

N'a trecut mult însă și cu înalte recomandări dela București, precum și pe urma multiplelor talente dobândite la Roma, băiatul pune piciorul pe treapta tronului unei epis-

copii sărace din Bănat, iar mai pe urmă după încetarea din viață a celui mai simplu și mai de treabă prelat român, s'a așezat băiatul tihnit pe puful tronului celei mai bogate episcopii românești. Aud și eu din gura satului, dar nu-mi vine să cred așa minune, că „nația“ născută în casă strălucită, care aveă ferești și în acoperemânt (cum spune nu știu care papă despre originea sa țărănească), sfântul cel smerit, zice că astăzi a ajuns de o extremă delicateță. Zice că, părăndu-i-se, că e o rușine pentru neamul românesc, ca un prelat să locuiească în o casă cinstită, în care modestul său antecesor a strâns sute de mii în folosul nației, și-a durat un palat ca acela și l-a împodobit cu tot fastul imaginabil.

În acest palat se spune, că dă magnaților unguri banchete cu șampanie, în cât îi vără în draci, nici nu alta și îi silește astfel să respecte și nația românească cea desprețuită, nația, care din cea mai de jos treaptă a ei poate să dea un asemenea cavalier. S'a deprins „nația să mănânce cu mâna stângă, ce să zici alta?! Apoi n'a fost proroc Bunea?

Ce n'ar fi făcut Bunea pentru nația lui și pentru știință, dacă dreptatea eternă l-ar fi așezat pe el în locul convenit lui după toate legile omenești și dumnezeiești, în locul nației, care mănâncă cu mâna stângă? Dar să lăsăm și vorba asta, că iarăși e nu știu cum.

Cum se înfige în memoria omului câte-o vorbă, câte un detaliu de nimic? mare minune! Iată un asemenea detaliu de nimic din plimbarea noastră la cataracta râului Anio: E știut, că nicăiri în lume nu vezi cerșitori așa meșteri de a implora mila trecătorului, ca în Italia. Cum mergeam noi așa pe drum, iată doi copii frumoși, un băiețel și o fetiță cu ochii mari și umezi, de pe cari curgeau zdrențele. Cum ajung în dreptul nostru, cum încep pe limba lor cântătoare să se roage cu ochii în ochii noștri și să întindă mâinile după pomană. Băiatul nostru, ca mai tânăr, voind să facă serviciu companiei noastre, se și grăbește să alunge pe copii, zicându-le: „Non c'e niente! non c'e niente!“ N'avem nimic, adică n'avem parale. Bunea, tacticos cum eră, până să

scoată punga să dea copiilor un soldo, băiatul nostru îi și dusese cât colo de dinapoi, repetând neconținut „non c'e niente“, încât Bunea a trebuit să-i cheme îndărăt ca să le deie soldo. Apoi să nu devină omul superstițios, după așa întâmplări de nimica?

Am stat în seminar apoi până seara, când lui Bunea i s'a dat voie să mă petreacă la gară, încât am mai putut stă un ceas întreg împreună pe sub alea de platani. Aici mi-a povestit el planurile sale din viitor. Spuneă, că ministrul plenipotențiar al României la Roma, Esarcu, dacă nu mă înșel, pusese la cale convertirea Românilor macedoneni la biserica unită, cu aceleași condiții ca și în Ardeal, cu scopul de a-i scăpa astfel din gura grecilor. Ministrul se înțeleșese cu Papa și cu superiorii seminarului, ca să-i dea pe Bunea, pe care îl cunoștea bine, pentru misiunea aceasta. Astfel se apucase Bunea să învețe limba macedoneană, și grecească modernă, spuneă, că are să învețe și turcește și eră foarte însuflețit pentru rolul frumos ce eră să i se încredințeze. Nu știu cum și din ce cauză a căzut în baltă planul acesta, care poate ar fi singurul mântuitor pentru Românii din Macedonia.

Ne-am despărțit apoi în gară și eu am plecat cu inima crescută de bucurie, văzând cu ochii cât de apreciat, stimat și iubit eră Bunea al nostru, nu numai de colegi, ci și de superiorii săi și de Ministrul țării românești, care aveă cu el astfel de gânduri serioase.

Nu voiu fi izbutit, se înțelege, să reproduc în aceste amintiri chiar vorbele din conversația noastră dela Tivoli, doar memoria omului nu e de fier, dar pot să spun cu mâna pe conștiință, că înțelesul conversației noastre acesta a fost. Și câte altele de interes poate pentru portretul lui Bunea, le-a dus vântul uitării din mintea mea?

Și acum când Bunea e în pământ și necazul meu asupra celui ce-i ține locul în scaunul de episcop a încetat deodată cu viața prietinelui, cu inima curată de orice nour, mă întorc cătră copilul din Blaj, protejatul meu, cătră băiatul dela Tivoli și cătră prelatul de astăzi și îi cer iertare, dacă în dorința mea de a nu scăpa nici o trăsătură nobile din fizionomia prietinelui, am fost poate indiscret

față de Preasfinția Sa, și doresc din toată inima să fi greșit, și să fi fost nedrept, să mă pocăesc de cele spuse în rândurile acestea cu privire la Preasfinția Sa. Evlavios cum îl știu, să-și aducă aminte, că va stă odată în fața judecătorului preadrept și atoateștiutor, de care toți cu cutremur și oțerire ne vom apropia. Să roage pe Dumnezeu atotputernicul, ca să pogoare duhul lui Bunea în sufletul Sfinției Sale, ca să-i poată țineă locul cu toată vrednicia. Să-i dăruească Dumnezeu simplițata biblică a predecesorului său, a părinților și

a neamului, din care s'a zămislit, pentruca din belșugul, care îl înconjoară, din timpul și inima sa, să poată rupe cât mai mult și atunci când neamul românesc îi va întinde o mână rugătoare și îl va privi în ochi cu ochi lăcrămați, să nu-i zică ca copiilor dela Tivoli, „non c'e niente“, ci „ale tale dintru ale tale“. Numai așa îl va putea binecuvântă Bunea din cer și neamul românesc de pe pământ și pe Sfinția Sa și pântecele, din care s'a născut. Amin, așa să-i ajute D-zeu sfântul!

(Va urmă.)

Poporanismul.

— O anchetă literară. —

(Urmare).

II.

Acestea fiind înțelesurile posibile ale poporanismului, să vedem acum pe care din aceste înțelesuri le-a primit d-l Duiliu Zamfirescu în accepțiunea ce d-sa a dat-o acestui cuvânt, pe care le-a eliminat și pe care din ele le admite, în formula d-sale de artă, și pe care nu.

D-l Duiliu Zamfirescu ca să condamne pe scriitori ca Slavici și Popovici-Bănățeanu, recunoaște existența poporanismului temperamental, dar nu-l admite în literatura noastră.

Ca să condamne pe scriitori ca Sadoveanu, Agârbiceanu, Coșbuc, Goga, dintre cari unii se desvoltă sub influența criticilor „Vieții Românești“, cari cer simpatie pentru țărani și vieța lor, iar alții (Goga) consideră poezia ca mijloc de luptă în contra asupririlor, d-l Duiliu Zamfirescu recunoaște existența poporanismului tendențios pozitiv și revoluționar, și nu-l admite.

Ca să ajungă la condamnarea poeziei poporane, recunoaște existența poporanismului colectiv, dar nu-l primește, cum nu primește nici pe cel temperamental, nici pe cel tendențios.

Admițând însă pe Creangă pentru care are o deosebită admirație, d-l Duiliu Zamfirescu recunoaște existența „poporanismului artistic“, și nu numai îl recunoaște dar și-l

admite ca putând fi singura formă de poporanism care poate intra în adevărata sferă a artei.

Precum se vede însă, d-l Duiliu Zamfirescu nu recunoaște existența poporanismului formal, care e poate cel mai important din toate din punct de vedere artistic, și par'că nici nu bănuiește „poporanismul primitiv“ care a constituit un întreg curent în cultura românească. Desigur însă că din momentul ce i s'a atras atențiunea asupra acestor specii de poporanism, nu cred că greșesc afirmând că d-sa ar fi gata să recunoască, pe lângă poporanismul artistic și pe cel formal; dar că, din momentul ce n'a admis poporanismul colectiv, nu e cu putință să admită în sfera artei poporanismul primitiv (pe care, bunăoară, îl prețuește foarte mult un Caragiale¹⁾).

Privind acum la lumina principiilor puse mai sus, cu privire la felurile în care poate fi înțeles poporanismul, ușor vedem în ce d-l Duiliu Zamfirescu e greșit și în ce are dreptate. D-sa, osândind literatura lui Slavici și a lui Popovici-Bănățeanu, a osândit poporanismul nostru temperamental, a osândit pe toți scriitorii culți, cari, culți fiind, au

¹⁾ Cercul „Convorbirilor Critice“ își amintește de sigur neuitata seară în care Caragiale ne-a fermecat cu entuziasmul său pentru „Povestea lui Moș Albu“ a lui Anton Pann.

fost totuș siliți de temperamentul lor să ia subiecte din popor. D-sa și-a închipuit că din momentul ce un scriitor s'a ridicat la înaltă cultură, prin chiar aceasta și-a schimbat temperamentul și a devenit incapabil de a mai pătrunde în sufletul oamenilor din mijlocul cărora s'a ridicat. Este o supoziție absolut gratuită, care până a nu atinge pe alții, îl ating în oarecare măsură chiar pe d-sa, care ne-a dat câteva tipuri izbutite de țărani. E drept că, în redarea acestor tipuri, d-sa păstrează atitudinea artistului care se simte mult superior oamenilor simpli ce descrie, păstrează adecă, atât atitudinea poporanismului temperamental cât și pe cea a lui Eminescu când face poporanism artistic în poeziile sale în formă poporană. E drept iarăș, că tipurile d-sale țărănești sunt numai secundare, sunt văzute, nu în viața lor independentă și adâncă, ci numai în viața lor superficială și subordonată altor tipuri orășănești-boierești, cari acelea sunt menite să întrupeze stări sufletești — cel puțin așa cum ni le prezintă — superioare. Oricum ar fi însă, ar fi ciudat ca d-sa, din momentul ce a realizat aceste tipuri, fie și subordonate și secundare, să-și interzică totuș, principial, de a zugrăvi vreun tip țărănesc independent și în toată adâncimea vieții lui sufletești, pe cuvântul că d-sa e prea cult și deci incapabil ca s'o facă. De altminteri, în specie, d-l Duiliu Zamfirescu a făcut o mare greșală tăgăduind reala și adâncă intuiție a lui Slavici din „Moara cu noroc“, „Popa Tanda“ sau „Budulea Taichii“ și, cu deosebire, pe cea a lui Popovici-Bănățeanu din „În lume“. Adevărul e că — vorbind de această din urmă novelă, — poezia sfiiciunei (sfiiciunea, care e o infirmitate sufletească dar care atrage după sine niște rari calități morale, cum e delicateța și discreția) poezia acestei caracteristice sufletești rar a fost mai adânc și mai bine realizată (deși cu mijloacele artistice cele mai înalte) ca în novela „În lume“ a lui Popovici-Bănățeanu. Iar această caracteristică în nici un altfel de personaj n'ar fi putut fi întrupată decât în acea umilă calfă de opincar, pentru care stăpănu-său, stăpâna sa și fata lor, erau, îi simția că sunt, tot așa de sus puși, ca orice altă mărime pe

lume. Și e păcat că d-l Duiliu Zamfirescu n'a simțit adevărul adânc al acestei novele pe care, pe vremuri — la apariție — știu bine cât a admirat-o. Nu, nici Slavici, nici Popovici-Bănățeanu în ce au scris mai bine, nu sunt și nu pot fi falși în creațiunile lor pentrucă, temperamental, ei, ca poeți, nici nu și-au putut realiza creațiunile lor în alt material decât acela al vieții umile de sat sau de mahala, în care orice ar zice d-l Duiliu Zamfirescu, se pot găsi și toate înjosirile, dar și toate înălțimile sufletului omenesc. Căci omul oriunde ar fi e om, și împrejurările în care s'a născut nu-l pot transformă în esența lui, și nici vieța aristocrată nu poate face delicat pe un temperament brutal, nici vieța înjosită, nu poate nimici delicateța sufletească cu care un biet sărman s'a întâmplat să vie pe lume.

De altminteri, dacă am admite teoria d-lui Zamfirescu, ar trebui să admitem că marii artiști, marile suflete ale omenirii, n'ar putea să se nască decât în mijlocul aristocrației, ceea ce de sigur, istoria lumii o probează — este o vădită absurditate. Marile suflete și marile sentimente se pot găsi pe toate treptele sociale, numai trebuie să fie om să le descopere și poet care să le vază. — Și de n'ar există decât un John Burns pe lume, contrarul tot nu s'ar putea afirmă.

Tot așa de greșit d-l Duiliu Zamfirescu, condamnând scriitori ca Agârbiceanu, Sădoveanu, Goga, Coșbuc, pentru cuvântul că ar fi căutând în lucrările lor să satisfacă formula poporanismului tendențios, pozitiv, sau revoluționar. Formula în adevăr, din punct de vedere artistic, este de condamnat, dar dat-a oare d-sa dovada, că în simpatia pe care acești scriitori o au față de oamenii dela țară, sau atipatia pe care o au față de asupritorii lor, nu sunt numai energetici, ci cu adevărat tendențioși? Dat-a d-sa dovada, că n'avem a face cu o inspirație energetică tot atât de sinceră, ca bunăoară a lui Eminescu, din „Doina“ sau „Satira III?“ Căci, la urma urmelor, oamenii acestora trebuie să li se facă dreptate. Și nu pricep, din momentul ce admirăm poezia lirică, războinică și națională, de ce n'am putea admiră și poezia lirică revoluționară

și umanitară, când este adevărată poezie, ca la poetica Burns, André Chenier, Shelley și Byron, și cum o găsim atât de înaltă, ca în „Anul 1840“ a lui Gr. Alexandrescu al nostru?

Că și unele și altele dintre aceste manifestări poetice pot fi folositoare sau primejdioase, acesta e un punct de vedere ce se poate schimba cu momentul istoric, și cu urmările lui. Ceeace a putut părea vătămător, a putut deveni, (d. e. „Marselieza“) după generalizarea stării de spirit care a învins, folositor, și ceeace pare folositor, a putut deveni, (ca d. e. odele monarhice în Franța) după căderea stării de spirit ce cuprindea, vătămător. În orice caz, ceice le consideră ca folositoare și vătămătoare, nu le înțeleg ca poezie, nu-și dau seama de propria lor esență, ies de bună voie din sfera artei, în care totuși noi trebuie să rămânem. Și deci când condamnăm „Noi vrem pământ“ a lui Coșbuc, sau „Clăcașii“ lui Goga, noi n'avem să ne gândim la rolul funest ce l-au putut jucă sau l-ar putea jucă într'o eventuală răscoală, — ci numai, dacă elementul energetic pe care-l cuprind și de care o adevărată poezie nu se poate niciodată scuti, este în adevăr tendențios, sau numai pare astfel acelora care nu bagă de seamă că au în sufletul lor, prea puternică, judecată tendențioasă contrarie?

D-l Duiliu Zamfirescu deci are dreptate să osândească poporanismul tendențios, dar numai când vine sub forma criticei de curent care îndeamnă pe poeți să simpatizeze pe țărani și să urască pe apăsătorii lor, dar are această dreptate, în virtutea aceluiași principiu care condamnă deopotrivă și tendenționismul contrar, care îndeamnă pe scriitori să fugă de „opincărism“ (deci să disprețuească pe țărani) și să-și păstreze toată simpatia pentru clasele stăpânitoare. Poporanismul tendențios nu e condamnabil fiindcă e poporanism, ci fiindcă nu e numai energetic, ci și tendențios. Și deci iarăși, dacă d-l Duiliu Zamfirescu are dreptate să condamne o direcție literară ca aceea a „Vieții Românești“, nu are de loc dreptate să osândească, fără o cercetare adrem, toate producțiile poetice care, izvorând

în chip firesc, din sufletul unor poeți adevărați, au aerul, prin elementul lor energetic, că dau dreptate formulei ce merită să fie osândită. Potrivirea dintre formulă și caracterul producției nu poate fi prejudiciabilă acesteia din urmă decât când se va dovedi că e făcută, iar nu creată, că e tendențioasă, iar nu energetică; iar aceasta se hotărăște, nu cu simpatiile și antipatiile noastre practice sau teoretice, ci numai cu criteriul artistic, al sincerității, originalității, reliefului și perfecțiunii artistice. Și deci rău a făcut d-l Duiliu Zamfirescu condemnând, fără o cercetare mai de aproape, inspirațiile țărâniște sau revoluționare ale unor scriitori ca Agârbiceanu, Sadoveanu, Coșbuc și Goga.

Tot greșit a judecat d-l Duiliu Zamfirescu — deși mai puțin de cum a căutat s'o arate d-l Maioreșcu, — osândind ceeace am numit „poporanismul colectiv“ adevărată literatură poporană orală și anonimă. N'avem desigur să intrăm în speculațiile puerile asupra părerii, dacă Românul este născut sau nu poet, dacă este Roman sau Trac, dacă, după indiciile cranian dolihocefalic sau brahicefalic, unii sau alții din ceice fac astfel de afirmări, pe asemenea baze, au dreptate sau nu. De când s'au demodat speculațiile metafizice, au venit la ordinea zilei cele antrope-geologice, și nu știu, zău, dacă cele dintâi nu conțineau mult mai puțin element fantastic, decât acestea. Noi ne ținem de fapt. Și faptul care nu se poate nega e că avem o poezie poporană, în care se găsesc lucruri de o extraordinară frumusețe, lucruri cari vădesc o mare putere de imaginație și de simțire, și cari îmbracă adesea o formă de o surprinzătoare frumusețe originală, caracteristică unei anume mentalități, mentalitatea poporului românesc, care prin anonimia săi cântăreți, în decursul veacurilor a creat acele producții. Dar dacă acest lucru e adevărat, tot atât de adevărat e — și aci d-l Duiliu Zamfirescu are dreptate — că această bogată literatură poporană nu este atât de variată precum ne-am închipui, nici atât de adâncă, nici mai cu seamă, atât de artistică. Literatura noastră poporană e un imens material prețios, care poate fi ridicat la rangul

de adevărată literatură, dare care, așa cum este, foarte rare ori poate satisface condițiile artei eterne. Dacă exceptăm „Miorița“ în varianta lui Alexandri (care în realitate e o baladă epică trunchiată, dar care prin această trunchiere a dobândit o extraordinară valoare lirică) toată poezia noastră lirică este lipsită de elementul artistic al gradațiunii, culminației și calmării sentimentului ce constituie fondul ori cărei poezii lirice. Poeziile lirice poporane exprimă, prin deosebite imagini care atât de adesea sunt admirabile, numai o atitudine sentimentală, iar nu un sentiment în dezvoltarea lui psihologică. De aci monotonia și relativa ei lipsă de energie. Compare cineva variantele poporane din care s'a inspirat Eminescu în „Ce te legeni codrule“, și observe, din acest punct de vedere, enorma deosebire dintre acele variante și această capo d'operă a elegiei românești. Va vedea că ceea ce face valoarea poeziei în formă poporană a lui Eminescu, este, pe lângă trăsătura originalității acestui poet, tocmai acea gradație, culminație și calmare a dezolării sufletești, ce constituie fondul sentimental al poeziei, iar această însușire ne face să simțim adâncă realitate, și completa realitate, a acestui sentiment. Numai printr'insa poezia încetează de a fi, ca în mai toate doinele noastre, un simplu semn exterior al emoțiunii, cum e plânsul și râsul fizic, și numai așa începe a fi emoțiunea însăși smulsă oarecum din confuziunea sentimentelor noastre și creată, ca existență de sine stătătoare, prin inspirația și arta poetului. De asemenea cu prea puține excepțiuni (și acelea mai numai în variantele prelucrate de Alexandri), baladele noastre epice, nu se prezintă mai niciodată ca un tot artistic: au formă incorectă, intrigă fantastică și nemotivată, caracterele personajilor prea generale, dezvoltarea sufletească sumară și de multeori banală. Și dacă așa stă lucrul cu doinele și cântecile bătrânești, care sunt cele mai caracteristice și mai adânci manifestări poetice ale poporului nostru, ce să mai vorbim de basme, de anecdote, de legende care, prin ele însele, ca specii literare, au o valoare

poetică foarte redusă? Și ce să mai vorbim de literatura dramatică, unde găsim doar copilăriile Vicleimului, de care am fi fost bucuroși să nu mai vorbim, când e vorba de literatura noastră poporană?

Mult și prețios material poetic găsim în literatura noastră poporană, dar acest material așteaptă poezii de geniu care să-l ridice, cum a făcut uneori Alexandri și Eminescu, la rangul de mare artă; iar d-l Zamfirescu, condamnând literatura noastră poporană, pe ciudatul motiv că Românul fiind Roman get-beget, nu poate fi poet, ci om politic — a făcut îndoita greșală, de a desprețui, pe deoparte, această comoară de scânteii geniale caracteristice neamului, iar pe de alta de a nu admite, implicit, puțința de a fi ridicată prin tractare artistică individuală, la marea artă la care a ridicat-o un Eminescu sau Alexandri.

Ignorând „poporanismul formal“, pe care de altminteri, în mod incoștient, îl urmează în scrierile sale; scoțând din sfera artei, — cel puțin de sfera arte românești — „poporanismul temperamental“; osândind în bloc și fără nuanțe „poporanismul tendențios“; înjosind, fără rezerve, „poporanismul colectiv“; neamintind de loc pe cel primitiv și admitând — dar fără limpezime — doar „poporanismul artistic“ al lui Creangă, d-l Duiliu Zamfirescu a făcut o tentativă îndrăznească de a astupa unele din cele mai puternice izvoare ale literaturii românești. Conduc fiind de limitele strâmte ale sferei sale estetice, pe care, ca poet, o poate avea ori cât de restrânsă cu condițiunea ca s'o aibă cât mai limpede, d-sa a pășit în sânul Academiei ca critic și anume ca critic de curent, și a făcut aceeași greșală, numai în alt sens, pe care o fac neconținut literații ieșeni, cari preconizează „poporanismul tendențios“ fie „positiv“, fie „revoluționar“. Iar greșeala sa, care pune într'o lumină și mai vie greșeala ieșenilor, este greșeala tuturor criticilor de curent, adică a tuturor criticilor cari cer dela scriitori nu numai idei, sentiment, energie și putere artistică, ci anume idei, anume sentimente, anume energie, și chiar anume artă. Acest fel de critici cari plutesc la suprafață odată cu moda cutăror idei, sentimente, tendințe și forme de artă, dispar

odată cu dansa, fără să fi făcut alt serviciu decât de a fi punctul de raliere nu atât al celor cu talent, cât al celor fără talent, cari cred, că e destul să satisfaci cerințele momentului, pentru ca să trăiești în sufletul generațiilor. Acest fel de critici sunt necesari să încurajeze literatura tendențioasă și mediocră pot avea prin aceasta, o influență socială politică, și pot chiar trece de oameni însemnați: dar cerințele adânci ale marelui arte, ori cât s'ar găsi unii dintre ei să-i ia numele în deșert, n'au ce face cu dânșii. O singură

critică e mare, o singură critică e adevărată; aceia care nu stânjenește prin cererile ei strâmte, autonomia sufletească a artiștilor, aceea care cere dela toți numai perfecțiune în expresiunea sentimentelor lor de natură estetică, oricare ar fi ele de altminteri; aceea care are credință că arta n'are să satisfacă trebuințe trecătoare, ci veșnice — critica estetică. Și aceasta critică e aceea care ne dă, în acest studiu, punctul fundamental de vedere.

(Va urmă.)

Mihail Dragomirescu.

Cronică teatrală.

Sibiu, 10 Maiu 1910.

În sfârșit s'au dat și la noi niște reprezentații teatrale despre cari putem vorbi în această cronică. În zilele de 8 și 9 Maiu n. s'au reprezentat pe scena Teatrului orașenesc din Sibiu două piese, cari au fost jucate de d-l și d-na Sturdza și d-l Mărculescu, artiști dela Teatrul Național din București, cu ajutorul câtorva diletanți din loc. Una dintre piese a fost premiera „După șase ani“ a d-lui Iuliu Enescu, un tânăr scriitor din Ardeal, iar a doua a fost „Ginerile lui Poirier“, comedie în 4 acte de I. Augier și Jules Sandeau.

Aceste reprezentații vor rămâne niște evenimente în mișcarea noastră teatrală și poate că ele vor însemna începutul unei nouă activități artistice. Până acuma nu s'au văzut în Ardeal reprezentații teatrale așa de desăvârșite ca ansamblu și ca joc de scenă. Poate trupele vechi alcătuite de Milo și Pascali, cari cutrierau orașelele noastre acum 30—40 de ani, să fi reușit a storce în așa măsură admirația publicului nostru. Dar mutatis mutandis. De atunci arta dramatică a făcut o evoluție mare, și a evoluat — ce e drept încă într'un cerc destul de restrâns — și gustul publicului nostru. Reprezentațiile date de d-l Zaharie Bârsan de asemenea nu se pot compară cu aceste două. În anii din urmă d-l Bârsan și-a pus tot sufletul și tot talentul pentru a trezi dragostea de teatru la noi. Și orice om drept trebuie să recunoască marile și netăgăduitele merite ale d-lui Z. Bârsan pentru mișcarea noastră teatrală. Dar reprezentațiile date de d-sa foarte rar au putut atinge înălțimi artistice, ca ansamblu chiar nici-odată, nefiind însoțit de artiști de profesie mai distinși și jucând pe scene improvizate. Iar arta adevărată nu se poate face decât de artiști și pe scene corăspunzătoare. Vina desigur nu e numai a d-lui Zaharie Bârsan, ci a împrejurărilor dela noi, neprielnice artei dramatice superioare. De reprezentațiile aranjate de „Societatea pentru fond de teatru“ abia putem pomeni. Ea, până acuma, a reușit să facă foarte puțin pentru

teatru. Calea ce-ar trebui să o urmeze în viitor, pentru a face o adevărată educație artistică publicului nostru, a arătat-o acum „Comitetul filial“ din Sibiu. Nu prin propuneri, nici prin planuri de acțiune, ci prin fapte. Urmand pilda acestui „Comitet filial“, va trebui să aducă actori buni din România și să dea reprezentații artistice în orașele cari au scene. Dacă va reuși să aranjeze asemenea reprezentații vreme de mai mulți ani, atunci se va putea vorbi și la noi de o mișcare teatrală serioasă. Prin aceste reprezentații ar câștiga și societățile de diletanți, căci cei înzestrați cu talent, jucând mai mulți ani cu artiști de profesie, ar face o școală bună. Pentru a desfășura o asemenea activitate, numita societate n'ar trebui să cheltuească aproape nimic sau foarte puțin din fondurile sale, căci incasările dela astfel de reprezentații ar acoperi întotdeauna cheltuelile.

Cine știe, poate viitorul apropiat va dovedi că reprezentațiile din Sibiu dela 8 și 9 Maiu n. au fost norocoase. Poate vor reuși să inaugureze o activitate teatrală serioasă la noi.

*

O premieră în Ardeal, scrisă de un autor dela noi prea puțin cunoscut, a făcut pe mulți să zâmbească înainte de a o vede. Erau siguri că ducându-se la teatru vor auzi niște naivități, cari nu pot trezi decât sentimente de compătimire. Această predispoziție a publicului e justificată prin experiențele din trecut. Cine își aduce aminte să se fi jucat la noi o premieră suportabilă? O premieră, care, nu să fi rezistat unei critici serioase, ci publicul, cu oarecare cultură artistică, să fi avut răbdarea a o ascultă până la sfârșit, fără a simți că aduce o jertfă dureroasă și chinuitoare pe altarul culturii naționale. Ne aducem aminte de cea din urmă premieră dela noi. Cu ocazia adunării generale a Asociațiunii din Șimleu și scriitorul acestor rânduri a trebuit să o asculte. Se numește „Moise Păcurarul“, și e tipărită și în „Biblioteca teatrală“ a „Societății pentru fond de teatru român“. Da, e tipărită.

Autorul probabil a luat ș'un onorar pentru osteneală. N'a fost destul că lumea a trebuit să o asculte cu ocazia unor serbări culturale, acum e silit să o și cumpere, căci altfel nu sprijinește Thalia română.

Publicul care credeă că și premiera d-lui Enescu intră în categoria acestora s'a înșelat. Piesa „După șase ani“ n'are nevoie de bunăvoință ca să fie judecată destul de favorabil. Ea înseamnă un început vrednic de luare aminte în literatura noastră dramatică din Ardeal. Publicul a și ascultat-o cu interes până la sfârșit. Câteva scene au făcut impresie adâncă. După teatru am auzit cum discută lumea valoarea piesei. O discută serios, găsiă că merită o discuție. Și nu descopereă ușor lipsurile și greșelile piesei.

Nu înseamnă aceasta un început vrednic de relevat în literatura noastră dramatică?

D-l Enescu poate fi mulțumit că a reușit să facă acest început.

Să facem și noi cunoștință mai deaproape cu piesa „După șase ani“.

Cuprinsul ei se poate povesti în câteva cuvinte.

Un profesor idealist, care luptă pentru deșteptarea maselor și împotriva imoralității conducătorilor, e înșelat de nevastă.

Profesorul, când află trădarea, își alungă nevasta din casă. După șase ani se îmbolnăvește greu și ajunge în spital. Nevasta-sa aude, intră la spital, ca soră de caritate, și-l îngrijește cu un devotament aproape supraomnesc. Prin aceasta își ispășește păcatul. Piesa se sfârșește cu împăcarea celor doi soți.

Cum vedem subiectul piesei nu are nimic specific românesc. Acțiunea se poate petrece în orice țară și la orice popor cult. Aceasta e o scădere, nu o calitate a piesei. E o scădere, fiindcă o acțiune se petrece întotdeauna într'un anumit loc și în anumite împrejurări sociale, cari dau vieță piesei. Iar în „După șase ani“ găsim numai generalități, cari ne fac impresia că acțiunea s'a petrecut în aer sau numai în sufletul autorului. Ea nu rezultă dintr'o anumită realitate.

În Act. I. profesorul Barbu Marinescu ne spune: „Acum, de când mă învârtesc prin lumea dela cărmă, acum văd ce mâni și ce suflete mici conduc destinele bietului nostru popor. Niște precupeți de toate zilele. Toate manifestațiile lor nu sunt decât niște fanfaronade goale. Adevăratul scop al interesării lor, tot căpătuiala rămâne, nu binele public. Li se va infundă însă cât de curând. Când se vor lumina masele cele mari și li se vor deschide ochii, vai de cei învinși. Și le vom deschide“... Această critică vehementă o auzim la începutul scenei 1. Publicul e deci pregătit să vadă în Barbu un luptător. Se așteaptă la un conflict social foarte interesant între reprezentanții sinceri, cinstiți și idealști și între conducătorii mincinoși și necinstiți ai poporului. Publicul când aude pe Barbu, câteva clipe în urmă, tot în scena 1, isbucnind: „Mă frământ pentru idealurile mele. Mă frământ pentru sute și sute de oameni, cari vreau dreptate, mă lupt pentru adevăr“ — e chiar sigur că va asista la o dramă socială sguuitoare. Se așteaptă ca vorbele mari să fie urmate de fapte mari,

După 3 scene vine la Barbu redactorul ziarului, la care scrie articole fulminante. Redactorul Cireșanu îi descopere o intrigă pe care au pus-o la cale potrivnicii, ca să compromită întreaga mișcare de purificare socială, susținută de grupul de idealști. Cireșanu roagă pe Barbu să răspundă el într'un articol energetic calumniatorilor. — Publicul e încântat de meșteșugul autorului de a pregăti acțiunea din actele următoare.

Tot în actul I, Lia, nevasta profesorului se pregătește să plece la părinți, la țară. Din prilejul despărțirii Barbu își desvăluie și intimitățile căsniciei lui fericite. Îi spune nevestii sale: „Iubirea ta mi-a dat un balsam inviorător, o primăvară întreagă cu tot soarele ei. De când suntem căsătoriți am câștigat o indoită putere de muncă. Zău, scânteia asta dumnezească poate da vieță și pietrilor“. Din răspunsurile nevestii sale, publicul află că „lumea gravă și rece“ în care trăiește Barbu, pe ea o plictisește; află mai mult: că nevasta lui Barbu primește scrisori în ascuns dela altul. Publicul începe să fie și mai încântat de piesă, căci simte că, pe lângă conflictul social, se pregătește și un conflict sufletesc intim în vieța lui Barbu. Se așteaptă ca Lia să-l înșele și caută o legătură organică între acest conflict sufletesc personal și între conflictul social din piesă. Și-l ghicește cu ușurință. Nevasta lui Barbu sufletește trebuie să facă parte din lumea împotriva căreia se luptă grupul idealist, ca va avea rolul de a exemplifica, mai drastic și mai dureros pentru Barbu, corupția cercurilor conducătoare, în cele mai curate și mai sfinte sentimente ale vetrii familiare. Publicul se așteaptă ca Lia, să-l înșele chiar cu unul dintre dușmani. Așa ca el să fie înțeles la luptă pe lângă idealism și de răsbunare. Se așteaptă la acest moment hotărîtor în vieța lui, care să-i deie nestrămutata convingere că lumea împotriva căreia se luptă e putredă până în rărunchi și că distrugerea ei trebuie săvârșită cu orice preț. Sfârșitul actului întărește în parte aceste așteptări. Profesorul Barbu găsește scrisorile nevestii sale primite dela un ofițer. Și un prietin al său se angajează să-i facă serviciul de a urmări pe Lia și de a afla dacă bănuiala lui Barbu, că-l înșeală, e întemeiată.

Actele următoare sunt așteptate cu deosebit interes. Piesa a câștigat publicul. Neîncrederea față de autor a dispărut.

Dar d-l Enescu în cele două acte următoare nu se ține de promisiunile din actul dintâiu. Scapă minunatul prilej de a ne da o piesă cu caracter românesc, și specific ardelenesc. Înșală așteptările publicului. Greșala tuturor începătorilor.

D-sa în actul al II-lea aduce pe prietinel lui Barbu pe scenă, și-l pune să facă un raportaj de detectiv, pe baza informațiilor unei babe din sat, care a urmărit pe Lia. Un prietin nu face asemenea servicii și chiar dacă le face, nu le poate face în forma vulgară a unui detectiv. Las că o babă dela sate e cu neputință să-i fi dat niște informații pe baza cărora să poată spune lui Barbu: „A stat cincisferturi de oră. Până la 7¹/₄. Atunci a ieșit. A cincia zi iar s'a dus la el. Asta a fost în 9 crt. De data asta a stat 2 ore com-

plete, dela 5 până la 7 seara. A intrat cu umbrelă, când a ieșit eră fără umbrelă. Pe drum s'a întâlnit cu o damă, care a însoțit-o până acasă. În 16 crt a văzut-o intrând cu locotenentul, la casa Nr. 3 din strada Crucii, la doamna Elena Stănescu, văduvă de jude. La 4^{1/2}. Locotenentul a ieșit la 8, iar soția d-sale la 8^{1/2}, însoțită de o servitoare". Această parte din piesă ne pare un împrumut nepotrivit din „Instinctul", în care un detectiv vrea să facă reclamă casei la care e angajat, dând niște informații precise chirurgului înșelat de nevastă.

Dar ce-a făcut Lia, nevasta lui Barbu? A avut întâlniri cu un ofițer neamț, Hans Smidt. Barbu e deci convins că l-a înșelat. Dupăce prietinelui lui Barbu își termină raportajul se întoarce Lia dela părinți. Urmează o puternică scenă între cei doi soți, care a fost admirabil jucată de d-na și d-l Sturdza. Scena e și bine lucrată. Barbu, revoltat, arată ticăloșia și murdăria în care a căzut Lia. Aceasta își recunoaște greșala și încearcă să se justifice. Se roagă de Barbu să o ierte, că a săvârșit greșala numai din nesocotință, din ușurință. Jură lui Barbu că toată vieța ei îi va rămâne credincioasă, numai să o ierte. Barbu o alungă din casă. Și cu asta se sfârșește actul al doilea. Trebuie să mai amintim că furtuna dintre cei doi soți e însoțită și de o furtună a naturii. În cursul actului al II-lea se aud șuerături de vânt, ploaie năprasnică, bubuituri de tunete și se văd limbi de fulgere.

În actul al III-lea, după șase ani, urmează împăcarea între cei doi soți, după cum am spus-o.

Publicul a asistat la conflictul sufletesc dintre cei doi soți și la desnodământul creștinesc al acestui conflict. N'a văzut însă desfășurarea conflictelor sociale mult mai interesante, cari se pregăteau în actul I. Autorul le-a scăpat din vedere și prin asta a scăzut și valoarea actului I. Tot ce se spune în acel act despre luptele ce le poartă Barbu, rămân numai vorbe. Tovarășii lui de luptă nu mai apar pe scenă decât în actul al III-lea ca să-i spună că a câștigat marele premiu al Academiei. Pentru ce le-a câștigat, nu ni se spune. De luptele din actul I abia mai vine vorba. Barbu spune odată, în trecut: „Întreaga noastră viață e așa. O luptă continuă, care nu se sfârșește niciodată; cine are brațe vânjoase și tărie sufletească o supoartă, cine nu se incovoie și cade. Cel mai fericit e acela, care poate fi totdeauna în șirul luptătorilor. Eu nu-mi doresc altceva, decât aceasta: Să pot lupta pentru neam!"

Sunt vorbe frumoase, și ar fi și mai frumoase dacă ar fi ilustrate de fapte.

Conflictul dintre cei doi soți n'are nici o legătură organică cu luptele ce le poartă Barbu. Adulterul rămâne un simplu incident în vieța lui și nu rezultă

motivată din mediul social corupt în care trăește Barbu. Așa că în piesă se petrec două acțiuni paralele fără să se inchege, fără să se completeze una pe alta și anume: pe deoparte luptele sociale pe cari le auzim, dar nu le vedem și pe de altă parte o dramă familiară care ni se arată în amănunte, ca o simplă întâmplare. Barbu nu trebuia să fie un luptător idealist, ca să-l înșele nevasta. Putea să fie orice om de omenie. Aceasta e cea mai mare scădere a piesei „După șase ani". Dacă d-l Enescu ar reveni asupra ei și ar complecta-o în sensul arătat de noi, suntem siguri că ar reuși să ne dea o dramă bună.

Trebuie să mai spunem că limba piesei e frumoasă, uneori poetică. D-l Enescu dovedește că cunoaște teatrul. Sfârșitul actului al III-lea e foarte reușit.

Jocul actorilor, al d-lui și d-nei Sturdza în rolurile celor doi soți și al d-lui Mărculescu în rolul redactorului, a fost la înălțime. Acest joc a contribuit foarte mult la reușita piesei. Diletanții de asemenea și-au dat toată silința să se achite cât mai conștient de rolurile secundare.

La începutul acestei cronici spuneam că gustul publicului nostru a evoluat numai într'un cerc restrâns. Reprezentanța piesei „După șase ani" a verificat această afirmație puțin măgulitoare pentru cei mulți. În actul al II-lea când erau momentele cele mai sfâșietoare între Barbu și Lia, o bună parte a publicului din staluri și chiar din loji abia-și stăpâneă răsul. De asemenea dovezi de înțelegere a teatrului, nu putem decât să râdem și noi.

*

A doua seară s'a reprezentat comedia „Ginerile lui Poirier". La aceasta a răs tot publicul. Eră în elementul lui. — Subiectul comediei e simplu: Un aristocrat plin de datorii se însoară cu fata unui burghez milionar. Ginerile începe să ducă iarăși lume albă în casa socrului milionar. Își înșală nevasta și-și bate joc de toate neamurile burgheze. Conflictul dintre aristocrație și burghezie e zugrăvit cu multă finețe, cu mult spirit și cu mare meșteșug. D-l Sturdza a jucat splendid pe socrul burghez. D-l Mărculescu a făcut foarte bine pe ginerile aristocrat, și d-na Sturdza pe soția acestuia. Diletanții de asemenea au fost bine. S'au distins: d-nii Sorin Barcianu, în rolul ducelui, și d-l Enescu, în rolul nașului burghez.

Întreaga reprezentație a încântat și însuflețit publicul sibiian. Artiștilor li s'au dat buchete de flori și cununi de lauri, între aplauzele și ovațiile entuziaste ale publicului.

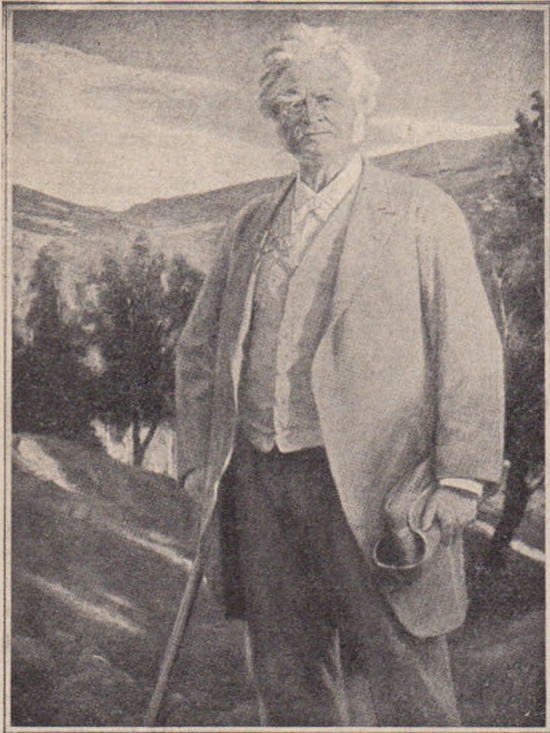
După reprezentație, la o cină comună, artiștii au fost din nou sărbătoriți și aclamați de prietini și admiratori.

T. Codru.

Cronică.

† **Björnstjerne Björnson.** Cea mai frumoasă și cea mai mare întrupare a sufletului norvegian, Björnstjerne Björnson, după o luptă vitejească cu moartea, a închis ochii pentru veșnica odihnă.

Încetarea din viață a acestui suflet mare n'a cernit numai inimile neamului norvegian din țara fier-

P. S. Kroeyer: Björnstjerne Björnson.

durilor. Stingerea lui a smuls un suspin de durere din inimile multor popoare asuprite și oropsite, pentru dreptatea și libertatea cărora a îndreptat, în vremea din urmă, atâtea săgeți de apărare împotriva asupritorilor. Între aceste popoare suntem și noi Românii de pe plaiurile acestei țări. Jelim sincer încetarea lui din viață, ca și când am fi pierdut pe unul dintre cei mai buni ai neamului nostru.

Björnstjerne Björnson, fecior de popă și nepot de țaran, a fost un artist luptător, un artist-cetățean, care întreaga lui viață a luptat pentru idealuri naționale și umanitare.

Firea aspră, îndărătnică și vânoasă a țaranului norvegian a făcut din Björnson cel mai mare și cel mai iubit fiu al poporului său. Dela vârsta de 20 de ani până la adânci bătrânețe (în 2 Decembrie a. c., împliniă 78 de ani) sufletul lui de erou a fost într-o neîncetată sbuciumare artistică și politică. Lui au să-i mulțamească Norvegienii independența politică și mândria conștiinței naționale de popor liber. Lui are să-i

mulțamească literatura țării sale, în bună parte, limba literară viguroasă și specific norvegiană. Chiar și limba lui Ibsen nu se poate închipui fără cea a lui Björnson.

Primele lui încercări literare și poate cele mai durabile au fost poveștile țărănești, dintre cari o bună parte sunt traduse și în românește. El e unul dintre cei dintâi scriitori poporaniști în Europa. Țăranii din povestirile lui sunt creați din pământul Norvegiei, sunt ființe în cari trăiește întreaga fire a țaranului norvegian din cele mai vechi timpuri. Și descrierile de natură din aceste povestiri desăvârșesc așa de minunat lumea de țărani creată de Björnson, care va și rămânca în literatura universală.

Ca autor dramatic deasemenea a reușit să atingă culmi universale, mai ales în „Falimentul” și în „Peste puterile noastre”.

Björnson n'a fost un scriitor așa de mare ca Ibsen, n'a avut o influență așa de puternică ca acesta asupra literaturii universale contemporane, dar a fost unul dintre cei mai mari pceți naționali ai Norvegiei. Poate Victor Hugo, în Franța, se poate compara, în această privință, cu dânsul. Björnson a fost mare în viață, ca crocu-poet, în al cărui suflet au trăit aspirațiile unui popor întreg. Pe mormântul lui s'ar putea într'adevăr scrie cuvintele lui Ibsen: „Vieța lui a fost cea mai minunată poezie”.

⊗

Björnson despre Ibsen. Într'o convorbire dintre Björnson și scriitoarea Elena de Racovitza — convorbire tipărită de curând cu ocazia morții celui dintâiu — veni vorba și asupra tipurilor lui Ibsen, pe cari Elena de Racovitza le admiră atât de mult. „Da, recunosc, — răspunse Björnson — tipuri de toate categoriile a știut el să fixeze în „Nora”, în „Rosmersholm” și în admirabilul „Per Gyut”. Dar sunt convins că Ibsen a mistificat lumea deabinele, făcându-o să creadă, că poporul norvegian se constituie din o societate atât de posomorită, de întunecată și de reflexivă. Nu, noi Norvegienii suntem oameni veseli, senini, iubitori de viață și ne suportăm soarta cu toată vigoarea, căci ... nu suntem suflete ibseniene”.

⊗

Concertul corului dela biserica Sf. Nicolae din Brașov-Scheiu. Marți, 20 Aprilie (3 Maiu), ziua sfințirii noului episcop al Caransebeșului, am avut ocazia să auzim acest cor de sub conducerea cunoscutului și apreciatului nostru compozitor muzical, profesorul G. Dima. A cântat la actul sfințirii o liturghie originală a dirigentului, iar seara a fost concert cu program bogat și variat. D-l Dima în această liturghie cu totul originală se inspiră de muzica modernă și introduce modulații vocale noi, cari prin caracterul lor aproape instrumental fac executarea foarte dificilă. Personalul restrâns, care compune corul, s'a devotat cu cea mai mare conștiință și după toate puterile lui

ca să rezolve greutățile melodice și armonice ale compoziției, dovadă de dragoste de muncă și disciplină sufletească.

Seara a fost concertul, la care s'au cântat compoziții de Palestrina, Bortnianski, Muzicescu, dar mai ales au format programul compozițiile diferite ale dirigentului, prelucrări după alți autori, ca „Adus-mi-am aminte“ de Porumbescu, „Cucuruz cu frunza 'n sus“ de Humpel; originale, ca pasteurile „Iarna“ și „Primăvara“ de V. Alexandri, „La mijloc de codru des“ de M. Eminescu, sau armonizări de cântece populare, ca „Hei, leliță din cel sat“. E îndeobște cunoscută eleganța precisă, aproape severă, cum conduce d-l G. Dima, și admirația pentru preciziunea ansamblului s'a prefăcut în căldură, când s'au executat cântecele populare mai apropiate de sufletul nostru. D-l Aurel Petrușiu, o frumoasă voce de bas, a dat concursul său plăcut cu baladele „Sergentul“ de E. Caudella, „Ștefan-Vodă și codrul“ de G. Dima, „Grenadirii“ de R. Schumann. Aria din urmă a bisat-o publicul, o frumoasă dovadă despre sentimentul just și instinctiv al publicului pentru arta adevărată. Putea să lipsească din program aria din „Fata dela Cozia“, o compoziție fără nici o valoare, de Flechtenmacher.

§

Sinoadele eparhiale din anul acesta au adus mai multe hotăriri de însemnătate mare. Cel din Sibiu a hotărât ridicarea cât mai grabnică a unei clădiri pentru gimnaziul din Brad și anume a unei clădiri în care să fie adăpostite nu numai cele patru clase ale actualului gimnaziu inferior, ci și cele patru clase ale gimnaziului superior, cari vor fi chemate la viață cât de curând, — îndată ce se vor putea strânge banii trebuincioși pentru lefurile profesorilor. Cu aceasta chestia liceului din Brad a făcut un foarte îmbucurător pas înainte și cu ea întreaga noastră cultură națională.

O a doua măsură folositoare e sistemizarea unui post de inspector general al școalelor primare — care să nu mai lase învățământul nostru numai în grija inspectorilor de stat și a protopopilor, ci să-l îndrume cu pricepere și chibzueală pe căile reclamate de sufletul poporului nostru și de trebuințele culturale moderne, privite dintr'un punct de vedere mai superior.

Plină de demnitate a fost atitudinea sinoadelor și în chestia catehizării; biserica nu se supune cu nici un preț ordinului de a catehiza pe elevi în altă limbă decât în limba liturgică a ei. — În sinodul arhidiecezan s'au luat măsuri ca și ucenicii de meserii să fie împărțâșiți de o catehizație mai serioasă și să se exopereze pe sama lor dreptul de a putea cerceta în dumineci și sărbători serviciul divin.

Sinodul arădan a hotărât și el sistemizarea unui post de revizor școlar pentru dieceza Orăștii-mari. Dacă acest „concluz“ nu va rămâne numai pe hârtie și dacă postul de revizor va fi ocupat de un om luminat și harnic, întunerecul care acopere Bihorul, va pieri făcând loc luminei care dă viață. Și sinodul arădan a pășit cu o hotărâre bărbătească în chestia catehizării.

La Caransebeș, spre care zboară cu atâta drag gândul fiecărui Român iubitor de înaintare, au fost în anul acesta lucruri mai frumoase ca de obicei. Episcopul Miron a făcut propunerea ca să se înființeze și pe sama eparhiei Caransebeșului un fond cultural, dând însuși pe sama acestui fond suma de 5000 de coroane.

§

Turistica la noi. De când ne-am așezat la orașe am învățat multe obiceiuri ale vieții orășenești. Ne-am însușit destul de repede mai ales pe cele rele și ne-am dedat cu foarte puține dintre cele bune. Așa de pildă la orășenii noștri întâlnim foarte rar obiceiul bun de a face excursiuni, de a căuta să cunoască regiunile încântătoare ale pământului ardelenesc. Turistica n'a reușit să ne cucerească până acum. Deși conlocuitorii noștri Sași ne dau pilde așa de vrednice de urmat.

De aceea ne bucurăm sincer când găsim și între noi câte un om, care, în loc de-ași petrece serbătorile în cafenea lângă masa de cărți, ia toiașul turistului în mână și cutrieră munții. Așa a făcut d-l Romul Popescu, funcționar la „Albina“, care colindă de mai mulți ani împrejurimile Sibiului. În călătoriile d-sale a făcut o mulțime de fotografii de toată frumusețea, pe cari le-a adunat într'un minunat Album, intitulat: „Prin Turnul-Roșu spre România. Sibiu—Râmnicu-Vâlcea“, pe care îl va prezenta M. S. Regelui Carol, cu ocazia serbărilor de 10 Maiu.

Ne vom face o deosebită plăcere de a reproduce în numerile de vară ale revistei noastre o parte din aceste splendide fotografii, însoțindu-le de impresiile de călătorie scrise de d-l Popescu.

§

Muzeul Asociației. În Nr. 1 și 2, 1910 al revistei „Transilvania“, d-l Oct. C. Tăslăuanu publică o amănunțită dare de seamă despre lucrările de înzestrare, catalogare și aranjare ce s'au făcut la „Muzeul Asociației“ în cursul anului 1909. Într'un singur an acest Muzeu s'a îmbogățit cu peste 1100 de obiecte, pentru cari s'a cheltuit numai neînsemnata sumă de 28640 cor. Acest rezultat frumos credem că va trezi în public un interes tot mai mare față de această instituție națională. Îndemnăm și noi pe cetitorii noștri să adune obiecte de interes etnografic și istoric cultural pentru Muzeul Asociației, care în timpul din urmă a luat un așa de frumos avânt.

§

Reviste și ziare. Convorbiri Critice Nr. 1 și 2, 1910. Revista d-lui Mihail Dragomirescu intră în al IV-lea an de existență. Din acest prilej, în articolul „Un pas înainte“ din fruntea numărului 1, directorul arată rostul ce l-a avut revista d-sale în mișcarea literară din cei din urmă trei ani. Afirmățiunile din acest articol cuprind niște exagerări și greșeli foarte ciudate. Așa de ciudate încât nici nu se pot discuta serios. — În aceste două numere găsim povestiri de d-l Em. Gârleanu, L. Rebreanu și Dragoslav, poezii de Corneliu Moldovan și alții. D-l Ion Peretz publică un studiu despre „Poetica lui Macarie“, iar d-l Lovinescu o apreciere a poeziilor d-lui Goga din „Ne chiamă pă-

mântul“, despre care ne spune: „Aceeși pornire spre prevestire, spre vaticinație, acelaș accent de răzvrătire, aceeași așteptare a unor vremuri nouă, le găsim și în al doilea volum de versuri. Numai jinta s'a schimbat. Nota patriotică, atât de răsunătoare în cel dintăiu volum, a ațipit, dând loc notei sociale, care stăpânește acum singură. Am putea spune că întreg volumul „Ne chiamă pământul“ s'a desfășurat în chip firesc din poezia Clăcașii a celui dintăiu volum, în care se revarsă iubirea poetului cătră cei mici, iubire ce merge însă până la propovăduirea urii de clasă, spre care trebuia să-l îndrepte dealtminteri firea lui de tribun“. — În revista d-lui Dragomirescu mai publică studii literare și d-l N. Em. Teohari. În numărul prim vorbește de „Atitudinea literară a d-lor Iorga și Densușianu“. Informațiile din acest articol sunt necomplete și superficiale. În al 2-lea număr are un articol despre d-l „Duiliu Zamfirescu și Poporanismul „Vieții Românești“. Acest articol a făcut pe colaboratorul nostru, d-l Simionescu-Rîmniceanu, să ne adreseze următoarea scrisoare:

„Stimate Domnule Tăslăuanu!

Răsfoind întâmplător în timpul unei călătorii „Convorbirile Critice“ (Nr. 2, Anul IV), căci altfel nu obișnuesc să le cetesc, am găsit în articolul d-lui N. Em. Teohari intitulat: „D-l Duiliu Zamfirescu și poporanismul Vieții Românești“, repetate următoarele rânduri din scrisoarea mea asupra Poporanismului apărută în revista d-voastră Nr. 2, Anul IX, fără ca semne de citații, sau vreo altă vorbă să indice împrumutul. Le redau alături:

La d-l N. Em. Teohari:

Dacă generozitatea cere să închizi ochii, ca să fii îngăduitor, arta cere să-i deschizi, ca să fii adevărat. În oglindirea artei, natura adevărată, vajnică și necruțătoare, nu mai primejduiește pe nimeni. Poporanistii, urmând ideile caritabile, așează parabola pe aceeaș treaptă cu arta; „ei spălăcesc și șterg trăsăturile vie ale realității prin gospodărească săpuneală morală“, care pune mai presus de înfățișarea eternității, lumea intereselor zilnice.

Convorbiri Critice
Anul IV, Nr. 2, Pag. 89—90.

La mine:

Dacă generozitatea cere să închizi ochii, ca să fii îngăduitor, arta cere să-i deschizi ca să fii adevărat... În oglindirea artei, natura adevărată, vajnică și necruțătoare, nu mai primejduiește pe nimeni... Întâi fiindcă se spălăcesc și șterg trăsăturile vie ale realității prin gospodărească săpuneală morală, al doilea fiindcă se pune mai presus de înfățișarea eternității, lumea intereselor zilnice și, în sfârșit, fiindcă poporanistii urmând ideile caritabile, pun parabola pe aceeaș treaptă cu arta.

Luceafărul
Anul IX, Nr. 2, Pag. 47—48.

E prea mare asemănarea spre a putea conchide că e o intrudire de gândiri, date fiind și mici intervertiri și intercalarea numai pentru câteva cuvinte a citațiilor, cari par să țintească la o desorientare.

Fără ca să-mi supraprețuesc însemnătatea acelor puține cuvinte, țin totuș să scot la iveală împrumutul nemărturisit, în pilda că poate onorabilul colaborator al „Convorbirilor Critice“ va învăța pe viitor să respecte mai mult, atât părerile altora, cât și pe sine însuș.

Vă rog să binevoiți a face loc în revista d-voastră,

acestor rânduri și totodată să primiți dovada deosebitei mele considerații.

București, Hotel Boulevard, 25 Martie 1910.

Marin Simionescu-Rîmniceanu.“

Dacă nu ne înșelăm d-l Teohari se face a doua oară vinovat de asemenea împrumuturi nemărturisite.

* „Cumpăna“. E păcat că această revistă nu a putut trăi ca revistă săptămânală. Ea aduse o notă de tinerețe și de sinceritate în mișcarea noastră literară și s'a impus dela început. Acum apare lunar, cu colaborarea mai multora. În această formă nu mai poate fi ceea ce-a fost. Nădăjduim însă că fondatorii vor reuși să învingă greutățile și să facă din ea revista scriitorilor tineri. Lipsa unei asemenea reviste se simte în țară. O recomandăm cu căldură cetitorilor noștri. Abon. de 16 Lei a se trimite la adresa E. Măciucescu, Str. Luigi Cazzavilan, Nr. 36, București.

* „Ramuri“. (Nr. 4—8). Se apreciază volumele: „Luminișuri“ de A. Stavri, Caleidoscopul lui A. Mirea Vol. II, „Poezii“ de Cerna și „Viforul“ de Delavrancea. Numărul 6—7 e închinat memoriei lui Carada. În acest număr se reproduce cuvânt de cuvânt articolul „Vieța lui Eugeniu Carada“ apărut în „Luceafărul“, fără să se arete împrumutul, cecece e regretabil. D-l N. Bănescu publică câteva scrisori dela 1848—49 din corespundeța lui Bariț, cari arată de ce prestigiu se bucură Bariț încă de pe-atunci.

⌘

Știri. Suntem informați că d-na și d-l Z. Bărsan, artiști dramatici la Teatrul Național din București, vor începe în curând un turneu de reprezentații teatrale în orașele noastre mai însemnate. Programul turneului va apărea în ziare. Publicul nostru se poate bucura că are din nou prilej să vadă pe iubiții noștri artiști, cari și-au cucerit un loc de cinste și pe scena Teatrului Național din București.

* Reuniunea de cântări „Ciprian Porumbescu“ din Suceava (Bucovina) s'a hotărît să editeze compozițiile lui Ciprian Porumbescu. A și apărut fasc. I, cuprinzând: „Deviza“ (Pe-al nostru steag e scris unire) și următoarele opt coruri bărbătești: „La un nou“, „În pădure“, Dup'un veac de suferințe“, „O, zi frumoasă, ai sosit“, „Marșul călărașilor“, „Ieri, o floare radioasă“, „Sunt Arboros“ și „Sosirea primăverii“. Prețul acestei broșuri de 15 pag. împodobită cu portretul compozitorului e numai 2 cor. — Recomandăm această publicație în atențiunea cetitorilor noștri.

* D-l Iules Brun scrie în ziarul „La Roumanie“ frumoase și interesante impresii dela serbările sfințirii Episcopului Cristea din Sibiu.

* În „Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde“ Nr. 3/1910, d-șoara Pauline Schullerus face o elogioasă dare de seamă despre traducerea „Fecioarei dela Orleans“ de d-șoara Maria Cunțanu. În această dare de seamă s'a strecurat și o mică greșală privitoare la biografia d-șoarei Cunțanu, pe care o rectificăm la dorința apreciatei noastre colaboratoare, și anume: d-șoara Cunțanu n'a fost niciodată în Germania, după cum spune d. Schullerus,

ci cultura germană și-a dobândit-o pe cale autodi-dactică aici în Ardeal.

* D-l profesor seminarial Aurel Bratu a scos în broșură articolul său despre „Tovărășiile de școlari“, apărut în „Telegraful român“. Recomandăm în atențiunea învățătorilor noștri acest articol și-i îndemnăm să înființeze asemenea tovarășii, cari sunt chemate să dea o nouă deprindere hotărâtoare în viața economică a poporului nostru.

* Din raportul general al comitetului „Reuniunii sodalilor români din Cluj“ către adunarea generală din Martie 1910 rezultă că această reuniune s'a trezit din nou la viață. Felicităm pe conducători pentru zelul și pricepera cu cari lucrează pentru întărirea culturală a meseriașilor noștri.

* A apărut coala 11 din „Figuri contimporane din România“, în care se publică și biografia lui G. Barițiu. Ne-ar fi plăcut dacă directorul acestei publicații prețioase, ar fi scris o biografie a lui Barițiu cu mai puține greșeli. Relevăm una dintre cele mai mari: „La Sibiu, i se oferă un loc în consiliul de administrație al băncii „Albina“, redactând în același timp foaia acestei instituțiuni „Transilvania“ (1871—1888). „Transilvania“ foaia „Albinei“!

* Reuniunea română de cântări și muzică din Reșița-montană a reprezentat în Dumineca Tomei piesa „La Șezătoare“ a d-lui Tib. Brediceanu. Această piesă se va reprezenta la Rusalii în Orăștie de Reuniunea română de cântări din Sibiu.

.....

Poșta Redacției.

— Manuscrisele nu se înapoiază. —

T. M. Blaș. Vă implinim cu plăcere „mica rugare“ și declarăm că Hyperion din numărul trecut al poștei redacției nu e identic cu Hyperion, care publică versuri în „Revista politică și literară“.

I. Lungulescu, Craiova. Fotografii și cărți postale, reprezentând balul costumat din Arad se pot comanda dela librăria ziarului „Tribuna“, Arad.

G. B. Nu vrea nimeni să încercue arta în paragrafi, căci asta nu se poate. Nu eră vorba despre asta, ci despre învăluirea adevăratei inspirații poetice într'o formă bizară, cum o fac poezii noștri cu pretenții de originalitate decadentă. Mărturisim că acest soi de poezie e prea înaltă pentru pricepera noastră. Poezia „Zbucium“ are unele strofe frumoase.

T. M. Cele trei poezii nu înseamnă un progres nici pentru d-voastră, nici pentru noi. Prea sunt deșirate și prea spun puțin. Nădejdea de a primi dela d-voastră lucruri bune o păstrăm.

I. S. G. Nu știam că sunteți numai de 17 ani. La această vârstă toți iubesc și simt că-s poeți. Răspunsurile noastre sperăm să nu vă înstrăineze de noi.

Lulu Popii. Prea sunteți tânăr... ca să vi se ierte păcatul de a scrie versuri fără rimă. Dar scrieți înainte... se pare că aveți ceva de spus.

N. F. Așa, așa...

De te-ai aveă acum în brață,
Strângându-te cu foc,
Ar fi mai dulce-a mea vieață,
Iubitul meu boboc.

Te credem, puile, te credem...

G. R. Păreră noastră e că puteți să continuați.

A. N. Dăm una dintre ele:

La niște flori.

Sărmane vioarele
V'am regăsit strivite
Prin vrafuri vechi de zile...
Petale risipite...

Mireasma voastră dulce
S'a dus și mai mult nu e...
O, multe-a voastră soartă
E 'n stare ca să spue!...

Și nu știu cum îmi vine
Ca visurile mele
Cu voi să le aseamăn
Sărmane floricele!

.....

Bibliografie.

N. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țerii-Românești*. I. Bibliografie și Documente. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 1 leu 20 bani.

I. Tanoviceanu, *Marele Spătar Ilie Țifescu și Omorrea lui Miron și Velișco Costin*. Extras din Analele Academiei Române, București, 1910. Prețul: 50 bani.

Radu Rosetti, *Conflictul dintre Guvernul Moldovei și Mănăstirea Neamțului*. I. Înainte de 1 Iunie 1858. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 1 leu 60 bani.

N. Iorga, *Știri despre Veacul al XVIII-lea în Țerile noastre* — după corespondențe diplomatice străine. — I. 1700—1750. Extras din Analele Academiei Române Ser. II. Tom. XXXII. București, 1909. Prețul: 50 bani.

N. Iorga, *Știri despre Veacul al XVIII-lea în Țerile noastre* — după corespondențe diplomatice străine. — II. 1750—1812. Extras din Analele Academiei Române. București, 1910. Prețul: 80 bani.

Aviz!

Se caută un administrator pentru revista noastră. Cei cari doresc a ocupa acest post sunt rugați a ne trimite cerere sau, mai bine, a se prezenta în persoană la administrația noastră. Vor fi preferați cei cari au aptitudini literare și pot face scurte informații la cronică. Retribuția: 100 cor. lunar.

Administrația rev. „Luceafărul“.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.